

Pirkko Pohjonen

”MUUTOSTA ELÄMÄÄN JA JAKSAMISEEN”

Perhetyön vaikuttavuuden arviointia

Vaahteramäen lastensuojeluyksikössä

Sosiaali- ja terveysala

2014

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Pirkko Pohjonen
Opinnäytetyön nimi	Muutosta elämään ja jaksamiseen. Perhetyön vaikuttavuuden arviointia Vaahteramäen lastensuojeluyksikössä
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	63+ 4 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko Vaahteramäen perhetyöllä vaikuttavuutta perheiden näkökulmasta. Tutkimuksessa tutkittiin seitsemän perheen kokemuksia asiasta. Kaikissa perheissä oli nuori sijoitettuna Vaahteramäen lastensuojeluyksikköön ja heidän kanssaan oli tehty sijoituksen aikana perhetyötä. Tutkimuksen on tarkoitus olla välineenä kehittämässä perhetyötä kyseisessä yksikössä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui lastensuojelulain mukaisesta perhetyöstä, perheen käsitteestä sekä siitä mitä vaikuttavuudella tarkoitetaan. Lisäksi kerrotaan Vaahteramäen lastensuojeluyksikön perhetyön muodosta sekä lastensuojelun käsitteestä ja sitä koskevasta lainsäädännöstä. Perhetyö on laaja käsite ja perhetyötä tehdään monilla eri sektoreilla; opinnäytetyössä käsitellään perhetyötä sijoitettujen nuorten perheissä Vaahteramäellä. Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus, joka tarkoittaa laadullista tutkimusta. Haastattelut suoritettiin haastattelulomakkeilla avoimin kysymyksin.

Tutkimuksen perusteella voidaan arvioida, että Vaahteramäen perhetyöllä on vaikutusta perheiden elämään myönteisesti. Perheillä on tarvetta konkreettisille neuvoille ja samoin apua ja tukea tarvitaan keskustelun ja kuuntelemisen keinoin. Ei kuitenkaan voida tehdä suoraa tulkintaa siitä, että yksin perhetyö on ollut vaikuttamassa perheiden elämänlaadun parantamisessa. Tutkimus keskittyi perhetyöhön ja sen vaikuttavuuteen, minkä vuoksi vastauksista ei ilmene, mitkä muut tekijät ovat vaikuttaneet yhtäaikaaisesti perheiden elämässä ja ovatko ne mahdollisesti olleet myös vaikuttamassa perheiden elämänlaadun paranemiseen.

ABSTRACT

Author	Pirkko Pohjonen
Title	Assessing the Impacts of Work with Families in Child Welfare Unit Vaahteramäki
Year	2014
Language	Finnish
Pages	63+ 4 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to find out if the work with families carried out in Vaahteramäki child welfare unit has any impact from the families' point of view. Seven families participated in the study. All of the participating families had a child that was placed in the unit. The aim of the study is to develop the work with the families in the unit.

The theoretical frame of this study deals with work with families (Child Welfare Act), the concept of family and also with what is meant by the work having an impact. Also the work with families in the child welfare unit Vaahteramäki is dealt with as well as child welfare and the legislation related to that. This bachelor's thesis has the focus on work with families that have a child placed outside of home in Vaahteramäki. The study was qualitative. The interviews were carried out with open ended questions.

The results show that the work with families in Vaahteramäki has a positive impact on the lives of the families. The families need concrete advice, help and support through discussions and listening to the families. However, there can also be other factors than this work, that have improved the quality of the families' lives. The study focused on the work with families and the impact of that work – no other factors have been studied.

Keywords	family, work with family, child welfare, impact
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	LASTENSUOJELU	9
	2.1 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet	10
	2.2 Lapsen sijoittaminen	11
	2.3 Lapsen huostaanotto.....	13
	2.4 Vaahteramäen lastensuojeluyksikkö	14
3	PERHE JA PERHETYÖ	15
	3.1 Perhe	15
	3.2 Erilaisia perhetyppejä.....	16
	3.3 Perhetyö	17
	3.4 Perhetyön prosessi	20
	3.4.1 Perhetyön aloitus	20
	3.4.2 Perhetyön toteutus	21
	3.4.3 Perhetyön päätyminen	22
	3.5 Perhetyön menetelmät Vaahteramäessä.....	22
	3.6 Vaikuttavuuden käsite.....	27
	3.7 Vaikuttavuuden arviointi	28
	3.8 Vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät	29
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	30
	4.1 Tutkimusaihe.....	31
	4.2 Opinnäytetyön aikataulu	32
5	TUTKIMUSTULOKSET	33
	5.1 Perhetyön kesto Vaahteramäessä	33
	5.2 Syitä lapsen sijoitukseen	34
	5.3 Ennakko-odotuksia Vaahteramäen perhetyöstä	38
	5.4 Henkilökunnan ja perheen välinen vuorovaikutussuhde	41
	5.5 Perhetyön vaikuttavuus sijoitukseen.....	44
	5.6 Toteutuneet perhetyön menetelmät ja niiden vaikuttavuus	46

5.7	Perheiden arvioi perhetyön vaikutuksesta tulevaisuuteensa	49
5.8	Perheiden toiveita Vaahteramäen perhetyön kehittämiseksi	52
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	54
7	POHDINTA.....	58
	LÄHTEET	60
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Perhetyön prosessikuvaus.	s. 17
Kuvio 2. Opinnäytetyön aikataulu.	s. 30
Kuvio 3. Perhetyön kesto.	s. 31
Kuvio 4. Ilmaisuja lapsen sijoituksen syistä.	s. 32
Kuvio 5. Ilmaisuja Vaahteramäen perhetyön ennakko-odotuksista.	s. 36
Kuvio 6. Ilmaisuja työntekijän ja perheen keskeisestä vuorovaikutussuhteesta.	s. 39
Kuvio 7. Ilmaisuja perhetyön vaikuttavuudesta sijoitukseen.	s. 42
Kuvio 8. Perhetyön menetelmät pisteytettynä.	s. 46
Kuvio 9. Ilmaisuja perhetyön vaikuttamisesta perheiden tulevaisuuteen.	s. 47
Kuvio 10. Ilmaisuja Vaahteramäen perhetyön kehittämisestä.	s. 50
Kuvio 11. Perhetyön vaikutukset tähän hetkeen ja arvio sen vaikutuksesta tulevaisuuteen.	s. 53
Kuvio 12. Perhetyön merkittävimmät tekijät perheiden tukemisessa	s. 54
Taulukko 1. Toteutuneet perhetyön menetelmät ja niiden vaikuttavuus.	s.44

LIITELUETTELO

LIITE 1. Tutkimuslupa

LIITE 2. Tutkimuslupa

LIITE 3. Haastattelukysymykset

LIITE 4. Saatekirje vanhemmille

1 JOHDANTO

Perhetyön tutkimisen koen tärkeänä, koska sitä tehdään paljon ja siihen panostetaan kunnissa runsaasti. Sosiaali- ja terveystoimet ovat kunnissa suuri menoerä. On suuri merkitys sillä, että työllä on riittävästi vaikutusta. Toimeksiantajana opinnäytetyölleni on Vaahteramäen lastensuojeluyksikkö Alavudella. Perhetyö on itseäni kiinnostava työmuoto, joten luonnollista oli lähteä tutkimaan juuri perhetyötä käytännössä. Perhetyön vaikuttavuuden tutkiminen ja sen myötä perhetyön kehittäminen on tärkeää laadukkaan perhetyön toteuttamisen kannalta. Tutkimuksessani selvitän perheiden näkökulmasta Vaahteramäen perhetyön vaikuttavuutta.

Tutkimuksen teoriaosuudessa kerron lastensuojelulain mukaisesta perhetyöstä, perheen käsitteestä sekä siitä mitä vaikuttavuudella tarkoitetaan. Lisäksi kerron Vaahteramäen lastensuojeluyksikön perhetyön muodosta, lastensuojelun käsitteestä ja sitä koskevasta lainsäädännöstä ja sijoituksesta. Kaikkien haastattemieni perheiden nuori on ollut sijoitettuna Vaahteramäkeen haastattelun aikana.

Vaahteramäen lastensuojeluyksikkö sijaitsee Etelä-Pohjanmaalla, Alavuden kaupungissa. Vaahteramäellä on mahdollisuus ottaa 14 nuorta sijaishuoltoon, jotka ovat huostaanotettuja tai avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettuja. Yksikössä on lisäksi tukiasuntoja yli 18-vuotiaille nuorille. Vaahteramäellä on myös perhekuntoutukseen tarkoitettu huoneisto, lisäksi perhekuntoutusta tehdään perheiden kodeissa. Kaikkien sijoitettujen nuorten perheille tarjotaan aina myös perhetyötä erilaisten menetelmien avulla.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Aineistonkeruussa on käytetty lomakehaastattelua. Tutkimuksen loppuosassa on esitetty tutkimuksen tulokset sekä niistä johtopäätökset. Johtopäätöksissä käydään läpi tutkimuksen soveltamista Vaahteramäen lastensuojeluyksikköön.

2 LASTENSUOJELU

Lastensuojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun. Osallisina lastensuojelussa ovat yhteiskunta ja kaikki kansalaiset. (Taskinen 2010, 19.) Lastensuojelun taustalla on lastensuojelulaki. Lain ja kansainvälisten sopimusten tarkoitus on suojella lasta yhteiskunnalta, kuten myös vanhemmiltaan. Juridisilla oikeuksilla taataan myös lapsen oikeuksien toteutuminen. (Aer. 2012, 1.) Lastensuojelulain mukaiset tavoitteet eivät ole toteutettavissa ainoastaan lain mukaan järjestettävien palveluin, vaan niiden toteuttaminen edellyttää lapsen edun huomioimista kaikissa julkisen vallan toimissa. (Räty 2010, 1.) Suomessa lastensuojelu on lapsille ja lapsiperheille tarkoitettu palvelu, mutta toisaalta se on puuttumista yksityisinä ja ainutkertaisina pidettyihin vanhemmuus- ja perhesuhteisiin (Pösö 2007, 65). Lastensuojelu on parhaimmillaan sitä, että sen avulla saadaan katkaistua sukupolvien yli jatkunut huono-osaisuuden kierre niin että seuraava sukupolvi ei tarvitse lastensuojelun toimenpiteitä (Taskinen 2010, 22). Lain tarkoituksesta mainitaan lastensuojelulaissa seuraavasti:

”Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, sekä erityiseen suojeluun” (L.13.4.2007/417).

Kunnalle on lastensuojelulaissa asetettu velvollisuuksia myös lastensuojelun kehittämiseksi. Lastensuojelun keinojen tulisi olla vanhempia tukevia ja niiden tulisi siten edistää hyvinvointia. Lastensuojelulaissa asia ilmenee seuraavanlaisesti:

”Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, lasten päivähoitoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.” (L28.12.2012/911.)

”Lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.” (L13.4.2007/417).

Lastensuojelulaissa on jaoteltuna erikseen ehkäisevä lastensuojelu, jonka avulla pyritään turvaamaan lapsen kasvu, kehitys ja hyvinvointi. Se tarkoittaa kaikkia terveydenhuollon, päivähoidon, opetuksen ja nuorisotyön tarjoamaa erikoistukea kun lapsi tai nuori ei ole lastensuojelun asiakkaana. Tällöin perhe tai lapsi eivät ole lastensuojelun asiakkaina ja myös työn tekemisestä vastuussa oleva taho on toinen. (Heino. 2008, 15.)

Lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla kerrotaan, (2014) että YK:n lasten oikeudet on ratifioitu Suomessa vuonna 1991 ja se velvoittaa Suomen lainsäädäntöä toteuttamaan lainsäädäntöään siten, että kyseiset lasten oikeudet toteutuvat. Tähän sopimukseen ovat liittyneet lähes kaikki valtiot maailmassa. Suomessa lasten oikeuksien toteutumista valvoo lapsiasiavaltuutettu, jonka virka on laitettu käytäntöön meillä vuonna 2005. (Lapsiasiavaltuutettu 2014.)

2.1 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Lastensuojelulaissa avohuollon tukitoimista kerrotaan seuraavaa:

”Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä tämän luvun mukaisiin avohuollon tukitoimiin viipymättä:

- 1) jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka
- 2) jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia.

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.” (L.13.4.2007/417).

Lastensuojelulain mukaan kunnan tulee järjestää avohuollon tukitoimia lapsen ja tämän perheen tueksi. (2012, 64–65.) Avohuolto on vapaaehtoisuuteen perustuvaa tukea ja apua perheille, jossa asiakas ja sosiaalityöntekijät ovat yhteistyössä keskenään. Lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen vakavasti vaarantuessa voivat sosiaalityöntekijät tehdä päätöksen ilman vanhempien tai yli 12-vuotiaan lapsen suostumusta. Tässä tapauksessa lapselle tehdään kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton päätös. Näihin toimenpiteisiin tulee olla kuitenkin painavat perusteet, koska silloin puututaan lapsen tai hänen vanhempansa itsemääräämisoikeuteen. (Aer 2012, 64–65.)

Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää joko lapseen kohdistuvina tai niin, että ne kohdistuvat vain hänen vanhempiinsa tai koko perheeseen. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia, niin sanottuja lievimmän riittävän toimenpiteen periaatteita. Tämän perusteella lapselle ja hänen perheelleen tulisi tarjota aina ensin avohuollon palveluita. Huostaanottoon on kuitenkin ryhdyttävä välittömästi, jos lapsen etu sitä vaatii ja edellytykset huostaanotolle ovat olemassa. (Räty 2010, 261–262.)

2.2 Lapsen sijoittaminen

Lapsen sijoituksesta kerrotaan lastensuojelulaissa seuraavasti:

”Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä lapsen vanhemman, jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos sitä ei asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla.” (L.13.4.2007/417).

Edellä mainitusta lain kohdasta huolimatta enenevässä määrin lapsia sijoitetaan laitoksiin, kun taas perhesijoitukset ovat laskussa. Eeva Timonen-Kallion mukaan

(2009, 7) lastensuojelullisten ongelmien raju kasvu viime vuosikymmeninä näytetään muun muassa siten, että kodin ulkopuolelle tehdyt sijoitukset ovat kasvaneet rajusti.

Lastensuojelulaissa on kohta, jossa selvitetään lapsen sijoittamisesta joko perheensä kanssa tai yksin. Sijoitus avohuollon tukitoimena lastensuojelulain mukaan:

”Lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa.

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

- 1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
- 2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
- 3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.”(L.12.2.2010/88.)

Sijoituksen edellytys on silloin käytössä, kun lapsen etu vaatii sitä. Sijoitukseen tulee olla vanhemman suostumus lukuun ottamatta tilanteita, jossa lapsen etu toisin vaatii. Aiheesta lisää seuraavassa kappaleessa. Sijoittamiselle tehdään siitä päättäessä tavoitteet ja kirjataan ylös sen arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettuna, tulee sijoituksen tarpeen sen jatkamisen edellytyksenä olla arvioituna viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Sijoituksen jatkuessa tulee arviointi tehdä kolmen kuukauden välein. (Räty 2010, 277–278.)

Lapsen kiireellinen sijoitus voidaan tehdä jos lapsi on välittömässä vaarassa tai sijaishuollon tarpeessa. Näissä tilanteissa lasta ei myöskään tarvitse kuulla. Hänet

voidaan tällöin sijoittaa perhehoitoon tai laitoshuoltoon tai jossakin tapauksessa järjestää jollakin muulla tavalla hänen tarvitsemansa hoito. Kiireellisen sijoituksen syitä ovat puutteet lapsen kasvuoloissa tai huolenpidossa tai muuten hänen kasvuun vaarantavat olot. Lapsi voi olla myös itse vaaraksi kehitykselleen käyttämällä päihhteitä tai tekemällä rikoksen, joka ei ole vähäisenä pidettävä tai tekemällä niihin rinnastettavan teon. Kiireellisistä sijoitusta tehdessä kuullaan lapsen huoltajan, vanhemman tai muun hänen kasvatuksestaan sillä hetkellä vastuussa olevan henkilön mielipide. Selvitys voidaan jättää tekemättä ainoastaan siinä tapauksessa, jos selvittämisestä johtuva viivytys aiheuttaa vaaraa lapselle. (L.13.4.2007/417.)

Lapsi on omassa lastensuojeluasiassaan asianosainen. Lapsen mielipidettä ja tahoja tulee kuulla ja antaa tälle tilaisuus kertoa mielipiteensä itseään koskevista asioista. Kaikkia lapsia tulee kuulla ikätasonsa mukaisesti ja lapselle tulee kertoa riittävän selkeästi asiat, jotka koskevat tämän elämää. Edellä mainitut ohjeet ovat lapsen mielipiteen selvittämiseksi. Siitä on erotettava erilleen lapsen kuuleminen, joka tehdään 12 vuotta täyttäneen lapsen kohdalla. Kuulemistilaisuudessa lapsen on saatava nähdä ja tutustua itseään koskeviin papereihin ja dokumentteihin jotka vaikuttavat päätöksentekoon. (Saastamoinen 2010, 67–70.) Lastensuojelulain 30 §:n mukaan lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma, mikäli kyseessä ei ole tilapäinen neuvonta tai ohjaus. Suunnitelmassa tulee olla tavoitteet, joihin toiminnoilla pyritään ja mahdolliset eriävät mielipiteet, joita asianomaisella on toiminnoista. Asiakassuunnitelma tulee tarkistaa aina tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa. (L 13.4.2007/417.)

2.3 Lapsen huostaanotto

Lapsen huostaanotosta on lastensuojelulaissa seuraavaa tietoa:

”Lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. Valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta ja muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta.” (L.13.4.2007/417).

Lastensuojelulaissa määrätään huostaanoton perusteista. Perusteet on jaettu kahteen eri osaan, joista ensimmäisessä perusteena ovat se että lapsen kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti hänen terveyttään ja kehitystään. Toisessa perusteessa lapsi itse vaarantaa vakavasti omaa terveyttään ja kehitystään. (Saastamoinen 2010, 23.)

Huostaanotto tulisi tapahtua jo ennen kun lapsen kehityksen havaitaan viivästyneen ja kasvuolosuhteiden todetaan jo vaarantaneen lapsen terveyttä. Uhka edellä mainituista asioista tulee olla kuitenkin todellinen ja konkreettinen. Molemmissa kohdissa lapsen terveyden ja kehityksen vaarana tulee olla vakava uhka. Huostaanoton kriteerit eivät siten ole perusteita huostaanotolle, kuten epäsosiaalinen käytös tai puutteet lapsen huolenpidossa. (Saastamoinen 2010, 23–24.)

2.4 Vaahteramäen lastensuojeluyksikkö

Vaahteramäki tarjoaa sijaishuollon yksikön palveluita sekä avopalveluita yksilöllisesti kunkin perheen tarpeisiin nähden. Palveluiden sisältö muokataan aina sosiaalityöntekijän kanssa. Vaahteramäki sijaitsee Etelä-Pohjanmaalla Alavuden asemanseudulla. Vaahteramäki tarjoaa sijaishuoltopalvelun lisäksi jälkihuoltopalveluita ja tukiasunnon 18 vuotta täyttäneille nuorille. Asunto sijaitsee yksikön läheisyydessä, siten tarvittavan avun voi saada ympäri vuorokauden. (Vaahteramäki 2014.)

Vaahteramäkeen sijoitetuille nuorille perheineen tarjotaan avohuollon perhetyöpalvelua sijoituksen alusta alkaen. Vaahteramäen välittömässä läheisyydessä sijaitsee lisäksi perhekuntoutukseen mahdollistava asunto perheille, joilla on tarve koko perheen kuntoutukselle. Lisäksi perhetyötä tarjotaan perheiden kotiin. (Vaahteramäki 2014.)

3 PERHE JA PERHETYÖ

Tässä luvussa kerrotaan perheen käsitteestä ja siitä, mitä perhetyöllä tarkoitetaan. Lisäksi käydään läpi sitä, mitä vaikuttavuudella tarkoitetaan, kun tutkitaan lasten-suojelun perhetyön vaikuttavuutta. Vaahteramäen perhetyön menetelmät ovat tar-kastelussa ja käydään läpi, mitä ne pitävät sisällään.

3.1 Perhe

Perheen käsitteellä ei ole vain yhtä määritelmää. Perheitä ja tarinoita perheen si-sällä on monenlaisia. On kuitenkin huomioitava, että jokaisen yksilön oma ajatus siitä ketä perheeseen kuuluu, on aina omakohtainen ja sillä on merkitystä. Erilais-ten perhetyyppien ymmärtäminen on tärkeää, perhetyötä suunnitellessa, että ym-märrys lisääntyisi. (Vilen, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Salo, Seppänen, Seppä-nen, Tapio 2010, 10–57.)

Perhe on lapselle ja nuorelle merkittävin ihmissuhdeympäristö. Se on myös tärkeä tekijä lapsen ja nuoren bio-psykososiaalisen kehityksen kannalta. Tämä merkitsee sitä, että ihmisen kokonaisen kasvun katsotaan riippuvan biologisista, psykologi-sista ja sosiaalisista tekijöistä. Perheessä lapsi ja nuori saa toteuttaa itseään ja ky-kenee muodostamaan ihmissuhteita. Perheen sisäisillä vuorovaikutuksilla ja kes-kinäisillä suhteilla on suuri merkitys lapselle ja nuorelle. (Piha 2004, 61.)

On olemassa kulttuurillisia eroja siinä, mitä käsitetään sanalla perhe. Suomessa, länsimaisen kulttuurin mukaan perheeksi luokitellaan lähinnä vanhemmat ja lap-set, jotka asuvat kotona. Tilastokeskuksen mukaan perheeksi katsotaan samassa asunnossa asuvat henkilöt. Perheet on jaoteltu lapsettomiin ja lasten kanssa asu-viin perheisiin. Mukaan on laskettu avo- tai avioparit, rekisteröidyt mies- ja nais-parit sekä perheet, joissa on yksi vanhempi. Lapsiperheeksi on luokiteltu perhe, jossa asuu alle 18-vuotias lapsi. (Vilen ym. 2010, 10.)

Gauthierin Anne Hélène (1996, 146.) mukaan perinteinen ydinperheen malli oli arvostettu sotien jälkeen kaikkialla teollistuneissa maissa. Edellisten vuosikym-

menten aikana erot, avoliitot, avioliitot, syntyvyys ja naisten työssäkäynti ovat muuttaneet tapaa, jolla perheen särkyminen ja muodostuminen tapahtuvat.

3.2 Erilaisia perhetyyppejä

Perhekäsityksen sisällä on eri perhetyyppejä, joiden merkityksen ymmärtäminen on tärkeää etenkin silloin, kun mietitään tapoja tukea ja ymmärtää perhettä (Vilen ym. 2010, 12–24). Perhetyyppejä voidaan jaotella seuraavasti: ydinperhe, yksinhuoltajaperhe, uusperhe, adoptio- ja sijaisperhe, sateenkaariperhe, sekä monikulttuurinen perhe.

Ydinperhe. Ydinperheestä puhutaan silloin, kun tarkoitetaan enintään kahden sukupolven yhdessä asuvia avo- tai aviopuolisoita ja heidän alaikäisiä lapsiaan. Samaa nimitystä käytetään myös yhden vanhemman ja lapsen tai lapsien muodostamasta perheestä. Edellä mainittuja perheitä kutsutaan lapsiperheiksi, kun taas lapsettomiksi perheiksi kutsutaan perhettä, jossa ei asu lapsia. (Raatikainen & Stenius. 1997.)

Yksinhuoltajaperhe. Yksinhuoltajaperheestä puhuttaessa tarkoitetaan perhettä, jossa asuu yksi vanhempi lapsensa tai lapsiensa kanssa. Lapsen huoltajuus määrätään tuolloin yksin- tai yhteishuoltajuutena. Siitä sovitaan yhdessä vanhempien kesken sosiaalitoimessa, tai jos tämä menetelmä ei toimi viedään huoltajuusriitana oikeuden päätettäväksi. (Vilen ym. 2010, 13.)

Uusperhe. Uusperhe on perhetyyppi, jossa asuu parisuhteessa elävien vanhempien lisäksi vain toisen alaikäisiä lapsia edellisestä liitosta. Uusperheeksi kutsutaan perhettä myös silloin, vaikka vanhemmilla olisi myös yhteisiä lapsia. (Väestöliitto. 2014 a.)

Adoptio- ja sijaisperhe. Adoptio- ja sijaisperhe ovat kyseessä silloin, kun vanhemmat ottavat kasvatettavakseen lapsen joka ei ole heidän omansa. Adoptiossa lapsella on samantaiset oikeudet suhteessa vanhempiin, kuin biologisilla lapsilla. Sijoitettu lapsi asuu sijaisperheessä lastensuojelullisista syistä. Sijaisvanhemmalla ei ole täyttä juridista oikeutta lapseen nähden, vaan se on useimmiten rajoitettu. (Vilen ym. 2010, 15- 22.)

Sateenkaariperhe. Sateenkaariperhe muodostuu, kun perheen muodostavat muut kuin heteroseksuaaliset henkilöt kertovat Leena Rönkkö ja Timo Rytkönen kirjassaan *Monisäikeinen perhetyö*. (2010, 17.) Sateenkaariperhe voi muodostua homotai lesbovanhemmista, tai perheestä jossa on useampi kuin kaksi vanhempaa sekä perhe jossa on bi- tai transihmisten perhe tai henkilön joka jättää sukupuolensa määrittelemättä.

Monikulttuurinen perhe. Monikulttuurinen perhe on nimityksenä perheelle, jossa toinen tai molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajia. Maahanmuuttajaperheitä kutsutaan myös uussuomalaisiksi ja enemmistökulttuurin perheitä kantasuomalaisiksi perheiksi. (Vilen ym. 2010, 19.)

Perhekäsitys on kuitenkin vielä moniselitteisempi käytännössä, kun lasten kanssa elävät aikuiset tekevät päätöksiä, jotka saattavat muuttaa lapsen elämää ja olosuhteita (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 31). On siis havaittavissa, että kunkin henkilön perheen muoto muuttuu aikojen myötä. Lapsi ja nuori saattavat asua jo ennen täysi-ikäiseksi kasvuaan monessa eri perhetyypissä.

Vilen ym. (2010, 10–11) mukaan lainopillisia määritelmiä tärkeämpää on se, miten henkilö itse kokee perhekäsityksen, keitä hän itse pitää perheeseen kuuluvana. Lapsi voi kokea jonkun aikuisen vanhemmakseen, vaikka tämä ei olisi hänen biologinen vanhempansa eikä asuisi samassa taloudessa lapsen kanssa. Silloin lapsen oma luottamus vanhempaa kohtaan on tärkeä ja häneltä lapsi voi ottaa vastaan hoivaa ja neuvoja. Tällaiset seikat tulisi huomioida, kun kartoitetaan lapselle läheisiä ihmisiä. (Vilen ym. 2010, 10–11.)

3.3 Perhetyö

Perhetyö käsitteen moninaisuus saattaa tuottaa sekaannusta. Toisinaan perhetyöksi nimitetään ammattilaisten tekemän työn kohdetta ja tapaa tehdä työtä, ilman vailla ammattirajoja. Joskus perhetyötä palkataan tekemään henkilö, jota kutsutaan perhetyön tekijäksi. (Nätkin & Vuori 2007, 7). Perhetyö on tavoitteellista työtä, joka kulkee prosessin mukaisesti aloituksesta perhetyön päätökseen (Järvinen ym. 2012, 102).

Perhetyön järjestämisessä on aina lapsen etu ensimmäisenä tavoitteena. Hurtig, Hautajärvi ja Rantalaiho (2003, 69) kokevat ongelmalliseksi että lapset eivät ole mukana päätöksen teossa. Lapsen vanhemmat ja työntekijät tekevät päätöksiään arvioiden lasten tilannetta usein lasta kuulematta.

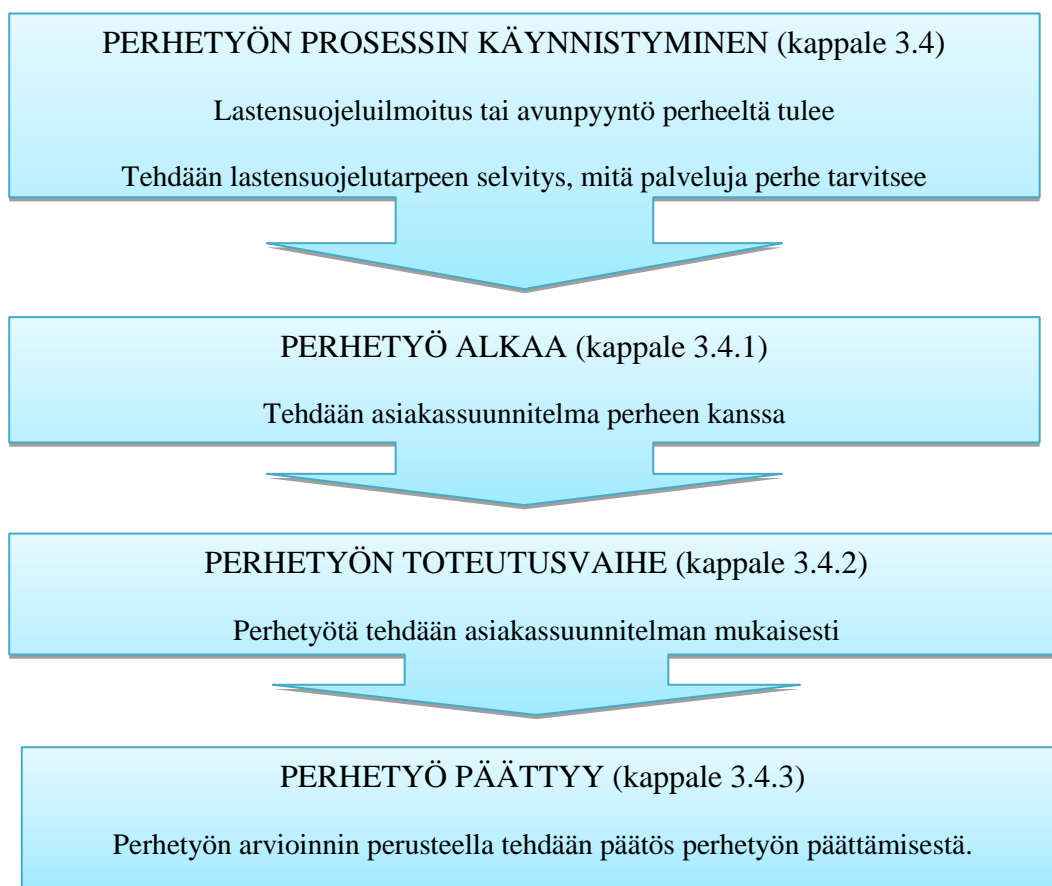
Perhetyöntekijän palvelut ovat perheille aina maksutonta, kunnan tarjoamaa palvelua. Se on tavoitteellista toimintaa perheen tukemiseksi. Perhetyön päätavoitteena on tukea perhettä muutosvaiheissa ja vaikeissa tilanteissa. Perheiden yksilölliset tavoitteet ovat etusijalla, ja toimintaa muokataan kunkin perheen tarpeiden mukaan. Perhetyötä tehdään usealla eri toimialalla, jolloin se näyttäytyy kulloinkin hieman erilaisena toimintana. Sitä tehdään esimerkiksi hoitotyössä, sosiaalityössä, varhaiskasvatuksessa, koulussa, laitoksissa ja kotihoidossa. Perhetyötä tehdään myös kolmannen sektorin, kuten seurakuntien ja eri järjestöjen toimesta. Perhetyöntekijä on ammattinimike, mutta perhetyö sanana merkitsee lähestymistapaa ja työmenetelmiä. (Järvinen ym. 2012, 12.)

Perhetyötä voidaan tehdä erilaisilla menetelmillä ja siinä voidaan hyödyntää eri työmuotoja. Se on suhteellisen uusi työmuoto, ja siten perhetyöntekijät ovat melko uusi ammattiryhmä. Näistä syistä ei ole vielä olemassa selkeitä työtehtäväkuvauksia tai tehtävänmääryksiä perhetyölle. Käytännön työkentillä on paikallisesti muodostuneita työkäytäntöjä, joiden taustalla ovat kunnissa esiintyneet tarpeet. (Reijonen 2005, 7.)

Perhetyötä toteutti 75 % Suomen kunnista vuonna 2003. Tuohon aikaan perhetyötä suunnitteli aloittavansa 13 % kunnista. Perhetyö on osoittautunut toimivaksi menetelmäksi lastensuojelussa. Sen vuoksi sitä tehdään laajalti, ja perhetyön määrä on kasvussa edelleen. Luonnollisesti myös perhetyöntekijöiden määrä kasvaa vastaamaan tarpeisiin, joita on. Vielä ei kuitenkaan perhetyöntekijällä ole omaa ammattinimikettä, vaan tavallisimmin työtä tehdään sosionomin (AMK) koulutuksella. (Heino 2008, 21.) Lastensuojelulain 36 § velvoittaa kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huolehtimaan siitä, että avohuollon tukitoimena järjestetään tarvittavaa tukea perheelle. Tuki perustuu asiakassuunnitelmaan, joka perheelle on tehty.

Lastensuojelulain mukaista perhetyötä tehdään tavallisesti perheiden kodeissa. Perhetyöntekijän tehtävänä on antaa keskusteluapua ja tukea arjen haasteisiin, joita perheillä ilmenee. Perhetyön muotona on lisäksi vanhemmuuden arviointia sekä erilaista perheiden hyvinvointia tukevaa toimintaa. Perhetyön toteuttamisesta tehdään aina kirjallinen päätös, ja sille asetetut tavoitteet kirjataan asiakassuunnitelmaan. Ne tehdään yhdessä perheen kanssa, jolloin perhe saadaan motivoituneemmaksi yhteistyöhön. Toisinaan perhetyön alkukartoitus tehdään samaan aikaan, kuin lastensuojelutarpeen selvitys. Se ei voi kuitenkaan korvata lastensuojelutarpeen selvittämistä. (Reijonen 2014.)

Kuviossa 1 on kuvattuna perhetyön prosessi. Perhetyön prosessin käynnistyminen, alku, toteutusvaihe ja perhetyön päättymisen, sekä kappale josta siitä löytyy tietoa tutkimuksen teoriaosuudessa.

Kuvio 1. Perhetyön prosessikuvaus

3.4 Perhetyön prosessi

Perhetyön prosessin päätavoitteena on saada tilanne vaihe vaiheelta perheessä toivottuun suuntaan. Prosessin vaiheet pitävät sisällään perheen tilanteen arvioinnin, keinot joilla perheen tilannetta voitaisiin parantaa sekä menetelmät joilla tavoitteeseen päästään. Toiminta perustuu perheenjäsenten ja perhetyöntekijän väliseen vuorovaikutukselliseen suhteeseen. Perhetyöntekijällä on merkittävä rooli prosessin jokaisessa vaiheessa. Perheen kanssa tehtävää työtä tulee arvioida säännöllisesti. (Järvinen ym. 2012, 102.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lastensuojelun sosiaalityöntekijä aloittaa lastensuojelutarpeen selvityksen. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelutyö on prosessi, joka alkaa kyseisellä selvityksellä ja jatkuu avohuollon tukitoimina, lapsen kiireellisenä sijoituksena, huostaanotona sekä niihin liittyvänä sijais- ja jälkihuollona. (Heino 2008, 15.)

Perhetyön prosessi sisältää kolme päävaihetta: Perhetyön aloitus, toteutus ja sen päättäminen. Kuvaan seuraavassa luvussa yksilöllisemmin nämä prosessin pääkohdat. Prosessikuvaus on yleispätevä, ja siinä on otettava yksilöllisesti huomioon perheiden tilanteet. (Järvinen ym. 2012, 102.)

3.4.1 Perhetyön aloitus

”Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lapsi, hänen vanhempansa tai jokin muu taho tekee lastensuojeluilmoituksen. Myös lastensuojelun työntekijän oma huoli lapsen tilanteesta voi aloittaa vireille tulon.” (L.12.2.2010/88.)

Perhetyön on mahdollista alkaa siten, että joku perheenjäsenistä on pyytänyt itselleen tai perheelleen apua. Tyypillisimpiä aloituksen käynnistäjiä ovat kuitenkin perheen kanssa työskentelevät ammattihenkilöt, kuten neuvolan työntekijä tai sosiaalityöntekijä. Myös koulussa on saatettu opettajan, kuraattorin tai terveydenhoitajan toimesta tehdä aloite, kun huoli perheen pärjäämisestä on herännyt. (Järvinen ym. 2012, 104.)

Perhetyön aloitusvaiheessa tehdään perheen kanssa perhetyön suunnitelma. Suunnitelma toimii sopimuksena perheen ja perhetyön välillä. Suunnitelmaan kirjataan perhetyön tavoitteet, sisältö, menetelmät, vastuut ja arvioinnit. (Järvinen ym. 2012, 106.) Suunnitelmassa työntekijän tulee kuunnella perhettä ja kunnioittaa heidän tarpeitaan ja tavoitteitaan. On huomioitava, että työntekijältä itseltään tulevat paineet eivät nouse kirjatuiksi, vaan perheen omat kokemukset tarpeistaan. Työntekijän yksin laatimat tavoitteet saattavat aiheuttaa sen, että tavoitteiden taakse ei aina perhe jaksaa motivoituneesti lähteä. Tällaiset asiat on hyvä tiedostaa suunnitelmaa tehdessä.

Lastensuojeluasian tullessa vireille ovat vaihtoehtoina seuraavat toimenpiteet: Asiakkuutta ei katsota tarpeelliseksi aloittaa ja prosessi päättyy; Lastensuojelutarve selvitetään; Tehdään kiireellinen sijoitus tai muu kiireellinen toimenpide, minkä jälkeen tehdään lastensuojelutarpeen selvitys. (Väinälä, Kärki, Suhonen & Väyrynen. 2010, 139.)

Perhetyön aloitusvaiheessa on tärkeää saada syntymään luottamussuhde perheen ja työntekijän välille (Järvinen ym. 2012, 104). Luottamuksellinen suhde saa aikaan sen, että asiakas kokee voivansa puhua työntekijälle hyvinkin arkoja asioita. Tällaisen suhteen luomiselle saadaan paremmat edellytykset, kun tapaamiset toteutetaan perheiden kodeissa eikä virallisissa kokoustiloissa tai laitoksissa. (Heino, Berg, Hurtig 2000.)

3.4.2 Perhetyön toteutus

Perhetyötä toteutettaessa on muistettava, että perhetyö on aina perheeseen tapahtuva interventio eli väliintulo. Työntekijän tulee noudattaa erityistä hienovaraisuutta tullessaan perheen omaan tilaan ja aina siellä toimiessaan. Perheiden tilanne tulisi myös ottaa yksilöllisesti huomioon. Tiedostaa täytyy myös se, että perheellä on oma tarina, joka on paljon muuta kuin mitä päällisin puolin voimme havaita. (Rönkkö & Rytönen 2010, 277.)

Perhetyön toteuttamisvaiheessa kuljetaan suunnitelmassa olevien menetelmien ja sovittujen käytäntöjen mukaan. Perhetyössä etusijalla on lapsen hyvinvointi ja hä-

nen äänensä kuuluville saanti. Tämä toteutetaan perhettä ja vanhemmuutta tuke-
malla sekä vahvistamalla perheenjäsenten keskinäistä vuorovaikutusta. Perhetyö
voi olla myös vanhemmuutta arvioivaa, jonka aikana selvitetään, tarvitseeko per-
he mahdollisesti muita menetelmiä tuekseen. (Väinälä ym. 2010, 141.)

Perhetyössä tulee huomioida vuorovaikutuksen merkitys niin työntekijän ja per-
heen välillä kuin perheenjäsenten keskinäisissä tilanteissa. Erilaiset menetelmät ja
tavoitteet, joita on laadittu perheen kanssa, saattavat ottaa liikaa tilaa toiminnassa
ja hyvin tärkeitä viestejä saattaa jäädä havainnoimatta. Työntekijä kykenee hel-
pommin kirjaamaan tuloksia kuin vuorovaikutuksellisia tapahtumia tapaamisten
aikana. Kuitenkin jälkimmäisillä on suuri merkitys, kun tutustutaan perheeseen ja
luodaan luottamussuhdetta perheen kanssa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 167.)

3.4.3 Perhetyön päättyminen

Perhetyön arviointia tehdään tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi. Perhetyötä
aletaan vähentää tai se päätetään kokonaan, kun tavoitteisiin on päästy toteavat
Järvinen ym. kirjassaan Perheen parhaaksi. (2012, 108) Myös alkuvaiheessa teh-
dyn suunnitelman perusteella saatetaan päättää yhteistyö perhetyöntekijän kanssa.
Niin kuin jokaisen perhetyön prosessin vaiheessa, on tässäkin kunnioitettava per-
heen mielipidettä ja varmistettava heille riittävä tuki muutoksessa.

Heino ym. (2000, 194.) tuovat esiin näkökulman perhetyön päättymisen moninai-
suudesta. Parhaimmillaan perhetyö päättyy siihen, että perhe on saatettu pahim-
man yli tai huoli perheestä on väistynyt. Epämieluisia perhetyön päättymisiä saat-
taa olla, että lapsi huostaan otetaan. Perhetyön päättymisen on perheelle ja joskus
myös perheen kanssa työskentelevälle rankkaa. Työntekijä saattaa kokea omaksi
tappiokseen sen, että perheessä tehdyn kovan työn jälkeen lapsi huostaan otetaan.
(Heino ym. 2000, 194.)

3.5 Perhetyön menetelmät Vaahteramäessä

Perhetyötä tehdään erilaisilla menetelmillä, riippuen perheen tarpeista. Vaahtera-
mäen lastensuojeluyksikössä perhetyötä tehdään yksilöllisesti kunkin perheen tar-
peiden mukaan. Menetelmiä voidaan yhdistää ja useita eri menetelmiä voidaan

käyttää yhtäaikaaisesti. (Varmola 2014.) Vaahteramäen lastensuojeluyksikössä toutetaan perhetyötä menetelmin, joita ovat: Beardsleen perheintervention, menneisyysmatkailu, perhearviointi, perhekuntoutus, perheterapia ja surutyöskentely.

Beardsleen perheinterventio. Beardsleen perheintervention on kehittänyt William Beardslee. Menetelmä kehitettiin sellaisten perheiden käyttöön, joissa on masentuneet vanhemmat. Myöhemmin menetelmällä on saatu hyviä tuloksia muidenkin mielenterveyspotilaiden, alkoholistien ja somaattisista sairauksista kärsivien potilaiden perheille. Aiemmin ajateltiin, että vanhemman sairaudesta puhuminen vaikeuttaa lasten tilannetta, joten työskentelytavat olivat hyvin yksilökeskeisiä. Beardsleen perheinterventio perustuu vapaaehtoiselle yhteistyölle, mutta sen toiminta ei katkea, vaikka yksi perheen jäsenistä haluaisi lopettaa yhteistyön. (Puskala 2005.)

Beardsleen perheinterventiota tehdään siksi, että oikeanlainen ymmärrys asioista ja perheen tilanteesta tukee lasta ja hänen tilannettaan, kertoo Mirja Varmola (2014.) Perheenjäsenten yhteinen ymmärrys tilanteesta luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja lisää luottamusta. Perheinterventio-menetelmällä pyritään siihen, että lapsen oireilu vähenisi ja sillä voitaisiin ennaltaehkäistä lapsen sairastumista psyykkisesti myöhemmin.

Perheinterventio pitää sisällään ensiksi kaksi kertaa tapaamiset vanhempien kanssa sekä jokaisen lapsen tapaamisen erikseen. Sen jälkeen tulee suunnitteluistunto vanhempien tai vanhemman kanssa, jos on kyseessä vain yksi vanhempi. Näiden tapaamisten jälkeen pidetään istunto koko perheen kanssa. Ylimääräisiä istuntoja pidetään, mikäli perhe toivoo sitä. Vaahteramäen perhetyössä tätä toteuttaa Beardsleen interventioon koulutettu henkilö. (Vaahteramäki 2014; Varmola 2014.)

Menneisyysmatkailu. Menneisyysmatkailu on menetelmä, jossa nuoren kanssa käydään läpi koko hänen menneisyytensä. Nuoren ja terapeutin on silloin helpompaa hahmottaa nuoren elämä. Menneisyysmatkailu on hyvä menetelmä, kun nuori on menettänyt yhteyden biologiseen sukuunsa tai hänellä on elämässä vaihteita, joista ei muista mitään. (Vaahteramäki 2014.)

Menneisyysmatkailu on keino kulkea turvallisessa ympäristössä menneisyyteen ja saada mahdollisesti selville itsestä asioita, joita ei muista. Lastensuojelulaitoksessa asuvalla nuorella saattaa olla pitkiä aikoja historiassaan, josta hän ei muista mitään. Menneisyysmatkailun tarkoituksena on täyttää tuo tyhjiys muistissa. Keinoina on nuoresta yleensä hoitokertomuksista kerätty materiaali. Lisäksi hänen menneisyydestään kootaan muita muistoja, joiden varassa voi luoda tarinaa menneisyydestä. Matkailu aloitetaan tekemällä asiakkaan kanssa sukupuu ja aikajana, johon merkitään kronologisesti elämänkulku. Nuorella on tukena omahoitaja ja terapeutti, joiden kanssa matkaa menneisyyteen on turvallista tehdä. (Varilo, Lounavaara-Rintala, Vuornos, Wahlbeck, Varilo 1999, 56.)

Menneisyysmatkailun aikana kerätään mahdollisuuksien mukaan esineitä, leluja, valokuvia, tallenteita ja nuorelle tärkeitä muita asioita. Matkan aikana nuori tekee itselleen omakirjaa, johon kokoaa kokemuksia ja kommentteja. Työntekijä lisää kirjaan myös omia kommentteja. Kirja jää nuorelle muistoksi menneisyysmatkasta. (Vaahteramäki 2014.)

Perhearviointi. Perhearviointia menetelmänä käytetään, kun halutaan arvioida perheen voimavaroja, toimintakykyä, vahvuuksia sekä vaikeuksia. Siinä keskitytään perheen tilanteeseen kokonaisuudessaan, sen keskinäisiin suhteisiin ja niiden vaikutuksiin perheenjäsenissä. Perhearviomenetelmässä käytetään strukturoitua toimintamallia, jonka avulla kuvataan perheen elämää ja keskinäisiä suhteita. Menetelmien avulla perhetyöntekijä ohjaa, kannustaa ja tukee arvioitavan perheenjäsenten keskinäisiä suhteita ja vuorovaikutustaitoja. Perhettä tuetaan ja kannustetaan myös puhumaan elämästään perheenä sekä tutkimaan myös itse omia toimintamalleja perheenjäsenenä. Perhearviointia tekee Vaahteramäessä erityistason perheterapeutti, joka on suorittanut Suomen Mielenterveysseuran perhearviointikoulutuksen. (Vaahteramäki 2014.)

Vanhemmuuden arviointia ja heidän tukemistaan on hieman hankala erottaa toisistaan samankaltaisten sisältöjen vuoksi. Vanhemmuuden arvioinnin kohtien tulisi olla ennalta sovittuja, että asiakkaan oikeusturva olisi taattu, Nämä osa-alueet tulee kertoa perheelle etukäteen ymmärrettävästi. Vanhemmuuden arvioinnissa on

vuorovaikutustyylien havainnointi tärkeää. Siinä seurataan, ottaako vanhempi kontaktia lapseensa, ja minkälaista vuorovaikutus on. Vanhemmuuden roolikartta on keino arvioida vanhemmuutta. Vanhemmuuden roolit ovat erilaisia eri kulttuureissa. (Tapio, Seppänen, Hyppönen, Janhunen, Prusila, Salo Toivanen & Vilen, 2010, 132.)

Sally Hollandin tutkimuksen tavoitteena oli selvittää sosiaalityöntekijöiden arviointiprosessia ja auttaa heitä itse tutustumaan kriittisesti omiin arviointikäytäntöihinsä (Holland 2004, 1). Esimerkiksi Coastal Cities:in sosiaalityöntekijät tutustuivat kyllä vanhempien kasvatusten menetelmiin yksityiskohtaisesti, mutta kyseiset menetelmät eivät ole merkittäviä arvioinnin loppupäätelmän kannalta. Tärkeämpänä sen sijaan pidetään vanhempien elämäntapaa ja kykyä toimia yhteistyössä arviointiprosessin aikana. (Holland 2004, 87.) Vaarana kyseisessä toiminnassa on se, että vanhemmat jotka kykenevät toimimaan toivotulla tavalla prosessin aikana saavat paremmat tulokset arvioinnista.

Perhekuntoutus. Perhekuntoutusta toteutetaan Vaahteramäellä joko avotyönä perheen kotona tai jaksona, joka on järjestetty Vaahteramäellä olevassa asunnossa. Perhekuntoutus on tavoitteellista toimintaa, jossa perheen kanssa yhdessä asetetaan tavoitteet perhekuntoutukselle. Tarvittaessa perhekuntoutus sisältää perhearvioinnin elementtejä. Perhekuntoutus on dialogia perheen kanssa ja sitä tehdään terapeutillisella otteella. Terapeutit tapaavat perheen jäseniä säännöllisesti niin yksilö- kuin parityöskentelyn muodossa. (Vaahteramäki 2014; Varmola 2014.)

Perhekuntoutuksen aikana selvitetään lasten ikätason mukainen kehitys ja hyvinvointi. Vanhempien psyykkinen vointi on keskustelussa myös mukana. Perheen sisäisiä vuorovaikutussuhteita tutkitaan ja vanhempien kykyä toimia arjessa vahvistetaan. Perheen tilannetta kartoitetaan hyvin laaja-alaisesti, selvittäen myös parisuhteen tilannetta ja sitä millainen lähisuhde- ja sukulaisverkosto perheellä on. Perhekuntoutusjakson tavoitteita ja vaikuttavuutta tarkastetaan kuntoutusjakson aikana yhdessä perheen ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. (Vaahteramäki 2014.)

Lastensuojelun avohoidon tukitoimena voidaan järjestää koko perheen sijoittaminen laitokseen. Toiminnalla on pyrkimys olla kuntouttavaa. Perhekuntoutuksessa

saadaan intensiivisellä jaksolla tuettua perhettä kasvatustehtävässä ja sillä voidaan vahvistaa perheen voimavaroja. Perhekuntoutuksessa tuetaan perhettä niin, että lapsen mahdollisuus kotona asumiseen olisi hyvä ratkaisu. Mikäli tavoitteeseen ei päästä, pyritään lapselle löytämään sijaishuoltopaikka. Perheen jälleenyhdistämisessä on perhekuntoutuksella tavoite tukea perhettä tässä elämänvaiheessa. (THL 2014 a.)

Perheterapia. Vaahteramäen verkkosivuilta selviää, (2014) että perheterapiassa on tavoitteena pyrkiä tutkimaan, ymmärtämään ja hoitamaan perheen sisäisen vuorovaikutuksen häiriöitä sekä yksittäisellä perheenjäsenellä ilmeneviä häiriöitä ja niiden aiheuttamaa kärsimystä. Perheterapiassa terapeutit tapaavat perhettä kokonaisuudessaan tai niin sovittaessa yhtä perheen jäsentä. Tarvittaessa koolla on laajempi sukulais- tai läheisverkosto. Perheterapian etu on, kun kaikki perheen jäsenet näkevät tilanteen kokonaisuudessa. Tavoite on, että perheen tai sen yksittäisen jäsenen ongelmat nähtäisiin vuorovaikutuksellisinä. Perheterapia on hyvä hoitomuoto, kun perheessä on elämäntilanne, jossa vuorovaikutus on vaikeutunut. Esimerkiksi nuoren elämänkriisi ja sen aiheuttama hämmennys vaikuttaa koko perheeseen ja sen vuorovaikutussuhteisiin. Perheterapiaa toteuttavat Vaahteramäessä erityistason terapeutit, joko yksin tai työparin kanssa. (Vaahteramäki 2014.)

Perheterapia aloitetaan useimmin jonkin perhettä kohdanneen kriisin myötä. Silloin perheessä oleva vuorovaikutussysteemi on avoin muutoksille. Kyseisen terapian tarkoitus on saada perhe vuoropuheluun, jossa kaikki saavat kokea tulleeensa kuulluksi kunnioittavasti ja tasapuolisesti. Tavoite ei ole etsiä syytä tai syyllistä, vaan keinoja ongelmien ratkaisuun. (THL 2014 b.)

Pariterapia. Pariterapiassa tavoitteena on tutkia, ymmärtää ja hoitaa parisuhteessa olevia sisäisen vuorovaikutuksen häiriöitä tai toisella osapuolella olevia häiriöitä sekä niiden aiheuttamia seuraamuksia ja kärsimyksiä parisuhteessa. Pariterapiassa terapeutti on läsnä ja keskustelee niistä pariskunnan esiin tuomista asioista, jotka liittyvät parisuhteeseen. Pariterapian pituus riippuu käsiteltävien asioiden luonteesta ja siitä mitä tavoitteita pariterapialle on asetettu. Terapian pituuteen vaikuttaa myös se, kuinka yhteistyö sujuu ja mitä työskentelytapaa käytetään. (Vaahte-

ramäki 2014.) Puolisot katsovat parisuhdettaan omasta näkökulmasta, omien kokemuksien ja ymmärtämisen kautta. Siitä johtuvat pettymykset ovat yleensä risti-riitojen ja niitä seuraavan aggression taustalla. Pariterapiassa terapeutin tehtävä on vahvistaa molempien näkökulmaa ja hyväksytyksi tulemisen tunnetta parisuhteessa. (Tuhkasaari. 1999, 108.)

Surutyöskentely. Surutyöskentelyn perustana on Minun suruni -kirja. Se on Tuija Holmin ja Tuija Turusen opaskirja ja työväline lapsille ja varhaisnuorille, jotka ovat menettäneet läheisensä. Kirjan avulla lapsi saa nimetä tunteitaan ja ymmärtää niitä. Sen avulla lapsi saa vahvistusta oman elämänsä jatkumiselle. Työkirjaa voi tehdä, kun läheisen ihmisen kuolema on tullut todeksi. Kuoleman todeksi tuleminen on vaihe, joka voi tulla vaikka vuosia läheisen kuoleman jälkeen. Työkirjassa on vihko, jota lapsen on tarkoitus käyttää yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. Kirjaan lapsi tarvitsee apua ikätasonsa mukaan, mutta kaiken ikäiset lapset ja nuoret tarvitsevat apua sen täyttämässä. (Socca 2014.)

Kun lapsi tai nuori joutuu kokemaan läheisen ihmisen kuoleman, hänen illuusio maailmasta rikkoutuu ja siitä seuraa turvaton olo. Menetyksen tuoma suru ja kaikki siihen liittyvät tunteet näyttäytyvät hyvin eri tavalla riippuen lapsen elämäntilanteesta ja kehityksestä. Surua saattaa olla vaikea havaita, koska se poikkeaa paljon aikuisen surusta. Tästä johtuen aikuisen saattaa olla hankala tukea ja auttaa lasta tai nuorta. Kuolema ajatellaan nykyisin niin, että surevalla ei katkea kiintymyssuhde kuolleeseen, vaan se muuttuu muotoaan. Kuoleman jälkeen ei ole enää konkreettista yhdessäoloa, vaan suhde rakentuu mielikuvien tason suhteeksi. Siksi nuori ja lapsi joutuvat rakentamaan mielellään uuden sisäisen kiintymyksen mallin suhteessa kuolleeseen. Minun suruni -kirja on työväline, jota käytetään surutyön menetelmässä. Työskentelyyn pyritään saamaan mukaan yksi nuorelle läheinen ihminen, jota menetys ja suru ovat myös koskettaneet. (Vaahteramäki 2014; Varmola 2014.)

3.6 Vaikuttavuuden käsite

Lastensuojelun vaikuttavuutta koskevia kysymyksiä on pohtinut Pirjo Pölkki (2014). Hänen mukaan vaikuttavuuden arvioinnin peruskysymys on se missä mää-

rin tavoitteisiin on päästy ja ovatko tulokset tulleet kyseisen intervention seurauksena. Vaikutukset voivat olla ennakoituja, mutta myös ennakoimattomia. Vaikutukset voivat olla toivottuja, mutta vaikutuksia saattaa tulla myös ei-toivottuja.

Tutkimuksessa vaikuttavuudella tarkoitetaan muun muassa sitä, että palvelulle asetetut tavoitteet on saavutettu. Se ilmenee yksilön kohdalla siten, että arki sujuu paremmin ja elämänhallinta on parempaa. Myös köyhyyden ja syrjäytymisen väheneminen saattavat olla ilmenemismuotoja, joita yksilö kohtaa vaikuttavalla palvelulla. (THL 2014 c.) Marketta Rajavaaran mukaan (2014.) vaikuttavuudesta puhuttaessa ei voida antaa vain yhtä määritelmää sille, mitä vaikuttavuus on. Käsite on kussakin tilanteessa sopimuksen mukainen. Tyypillisemmin vaikuttavuus on sitä, miten hyvin tutkimuksen alla oleva uudistus, palvelu, interventio tai muu toiminta saavuttaa sille annetut tavoitteet.

3.7 Vaikuttavuuden arviointi

Tavoitteellisen työn tulee olla vaikutuksellista työtä. Vaikuttavuuden arvioinnin peruskysymys on se missä määrin tavoitteisiin on päästy ja ovatko tulokset tulleet kyseisen intervention seurauksena. (Pölkki 2014). Vaikuttavuuden arvioinnissa voidaan käyttää hyödyksi arviointi- ja vaikuttavuustutkimuksen menetelmiä (THL 2014 c). Vaikuttavuutta voidaan arvioida monella tavalla. Tavoitteiden saavuttamisen arviointi on näkökulma, jossa mitataan tavoitteiden saavutettavuus. Alkuperäisten tavoitteiden lisäksi tilanteeseen on saattanut tulla ennakoimattomia tavoitteita. Myös niiden saavuttamisen tutkinta on mitattavissa samalla tavalla. Vaikuttavuutta voidaan tutkia siten, että asetetaan asiakkaan omat tarpeet rinnan tulosten kanssa ja tutkitaan onko niihin pystytty vastaamaan. Tässä tapauksessa kootaan tieto siitä, millaisiin tarpeisiin on vastattu ja mitkä tarpeet ovat jääneet vastaamatta. Palvelun vaikuttavuutta arvioitaessa täytyy pohtia, mikä tarkoitus tutkimuksella on. Siinä on tuotava riittävän selkeästi esille näkökulma, josta tutkimusta tehdään. (THL 2014 c.)

Vaikuttavuuden ja arvioinnin ottaminen käytäntöön alkaa käsitteiden ymmärtämisellä, toteaa Petteri Paasio (2003). Kun käsitteet on saatu haltuun, on seuraava haaste saada vaikuttavuuden tutkiminen ja arviointi mukaan jokapäiväiseen työ-

hön. Paasion mukaan tämä muutos edellyttää erityistä toimintakulttuurin muutosta. Tämän kaltainen muutos on suuri haaste ja siihen päästään kun ymmärrys asiasta lisääntyy ja sitä kautta arvot, toimintatavat ja rakenteet saadaan muutettua myönteiseksi vaikuttavuuden tutkimiselle. Vaikuttavuutta on tärkeä arvioida, että saadaan palvelujen laatua parannettua ja kehitettyä toivottuun suuntaan. (Paasio 2003.)

3.8 Vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät

Tarja Heino (2008, 69.) on tehnyt selvityksen Stakesin (Sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja tutkimuskeskus) toimeksiantona, jossa hän tarkastelee lastensuojelun avohuoltoa ja perhetyötä. Selvityksessä Heino pitää haasteena sitä, että vaikuttavuuden seuraamiseksi ei ole käytettävissä valtakunnallista tilastoa. Myöskään perhetyön laajuudesta ei ole seuranta. Tämän vuoksi ei voida todentaa, onko perhetyö yksin auttanut perheen tilanteeseen, koska ei ole tietoa mitä mahdollisia muita palveluja perhe on saanut. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden saamien palvelujen sisällöstä puuttuva tieto aiheuttaa vaikuttavuutta tutkiessa sen, että seuranta ja raportointi on suunniteltava ja tehtävä erikseen. Heino ehdottaakin, että lastensuojelun avohuollon ja perhetyön laajuudesta sekä sen sisällöstä koottaisiin valtakunnallinen tietokanta ja käynnistettäisiin vaikuttavuustutkimuksen valmistelu. (Heino 2008, 69.)

Vaikuttavuuden arvioinnissa voidaan käyttää hyödyksi arviointi- ja vaikuttavuustutkimuksen menetelmiä. Samoin menetelmiksi soveltuvat hyvin erilaiset laadulliset ja määrälliset tutkimusmenetelmät tai voidaan soveltaa useamman menetelmän yhdistämistä vaikuttavuutta tutkiessa. Olennaisinta kuitenkin on, että menetelmä on sopiva arvioinnin käyttötarkoitukseen nähden. Erilaisilta menetelmiltä voidaan odottaa hyvää siirrettävyyttä, joka tarkoittaa käytännössä sitä että samalla menetelmällä voitaisiin tutkia vaikuttavuutta esimerkiksi jokaisessa sosiaalivirastossa Suomessa. (THL 2014 d.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksessa on laadullinen, eli kvalitatiivinen sekä kvantitatiivinen, eli määrällinen tutkimusote. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tukevat toisiaan täydentävästi, menetelminä ne eivät ole toistensa vastakohtia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 157.) Tutkimuksen toteuttamisen kannalta on hyvä ottaa toinen menetelmistä päämenetelmistä ja tukea toisella menetelmällä sitä. Tutkimuksen päämenetelmän ollessa kvalitatiivinen, voidaan tutkimusta havainnollistaa kvantitatiivisilla mittauksilla. Silloin määrällinen menetelmä toimii laadullisen menetelmän vahvistajana. (Metsämuronen 2006, 234.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on moninaisen todellisen elämän kuvaaminen. Ilmiötä pyritään tutkimaan mahdollisimman kattavasti ja luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tavoitteena onkin ymmärtää ja tulkita jonkin valitun ilmiön esiintymisen merkityksiä. Siksi suositaan aineiston keruumenetelmiä, joissa tiedonantajien näkökulmat ja "ääni" pääsevät esille. (Hirsijärvi ym. 1997, 136.) Kvalitatiivinen on toimiva tapa tehdä tutkimusta, kun halutaan selvittää yksityiskohtaisia tekijöitä. Se soveltuu myös silloin, kun halutaan tutkia luonnollisia tilanteita joissa ei voida kontrolloida kaikkia tulokseen vaikuttavia tekijöitä. (Metsämuronen 2006, 88.) Laadullisessa tutkimuksessa ei ole olennaista teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan uusien ennalta odottamattomien tietojen löytyminen. (Hirsijärvi ym. 1997, 160.)

Kvalitatiivinen osuus tutkimuksessa on kohdissa, joissa asiakkaiden avoimia kysymyksiä on jaoteltu ilmaisujen perusteella eri teemojen alle. Kvantitatiivisen tutkimuksen osuus tutkimuksessa on kohdissa, jossa on haluttu selvittää määriä, saadaakseen muodostettua niistä kuvaavia taulukoita. Kvalitatiivinen osuus on kohdissa, jossa perheet ovat vastanneet avoimiin kysymyksiin omin sanoin.

Aineisto on analysoitu aineistolähtöisen sisältoanalyysin avulla. Aineistoanalyysissä ongelmallista on, jos tutkimuksen tekijällä on itsellä ennakko-oletus tutkittavasta asiasta. Silloin aineistokaan ei saa tutkijan mielipidettä muuttumaan, joka ei tuo oikealla tavalla tutkittavaa ilmiötä esiin ja pahimmillaan se vääristää tutkimustuloksia. (Metsämuronen 2006, 121.) Aineistoanalyysi on kolmivaiheinen proses-

si, (Tuomi & Saarijärvi 2009, 108, 112.) mukaan. Sen vaiheita ovat edusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi, jolla tarkoitetaan teoreettisten käsitteiden luomista. Analyysin avulla saadaan yhdistettyä käsitteitä, joista muodostetaan vastaus tutkimusongelmaan.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa (redusointi) aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto pois. Käytännössä se on tiedon tiivistämistä tai jakamista osiin. Toinen vaihe (klusterointi) on aineiston jakamista ryhmiin. Se tehdään ilmaisujen perusteella. Tämän jälkeen aineistossa olevista ilmaisuista poimitaan esiin samankaltaisuudet ja mahdolliset eroavaisuudet. Peruste luokittelulle on ilmaisun sisällön piirre tai sen ominaisuus. Luokittelun ansiosta aineisto tiivistyy, koska ilmaisuista on nyt tehty yleistävämpiä. Kun aineisto on ryhmitelty alkaa kolmas osio, abstrahointi. Siinä poimitaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostetaan ilmaisujen sisällön perusteella kyseiselle teemalle teoreettinen käsite. Prosessin lopuksi edetään teoreettisten käsitteiden jälkeen johtopäätöksiin. Sisällön analyysissä voidaan kvantifioinnin osuus tehdä laskemalla aineistosta, kuinka monta kertaa kutakin asiaa toistetaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–111, 120.)

Aineistonkeruussa on käytetty kyselylomaketta. Kyselylomake lähetetään henkilölle, jolta halutaan saada vastausta tutkimusongelmaan. Lomakkeen mukana tulee lähettää palautuskuori, maksettuine postikuluineen ja siitä on oltava maininta saattekirjeessä. (Hirsijärvi ym. 1997, 196.) Kyselylomakkeissa oli avoimet kysymykset, joihin vastaajat saivat kertoa omin sanoin mielipiteensä. Osa kysymyksistä oli strukturoituja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot olivat valmiina. Avoimella kysymyksellä kysyttäessä ei ehdoteta vastausta, joka osoittaa vastaajien tietämystä asiasta. Sillä saadaan selville, mikä on vastaajan mielestä keskeistä ja tärkeää. Avoimilla kysymyksillä saadaan selville myös vastaajan tunteiden voimakkuus. (Hirsijärvi ym. 1997, 201.)

4.1 Tutkimusaihe

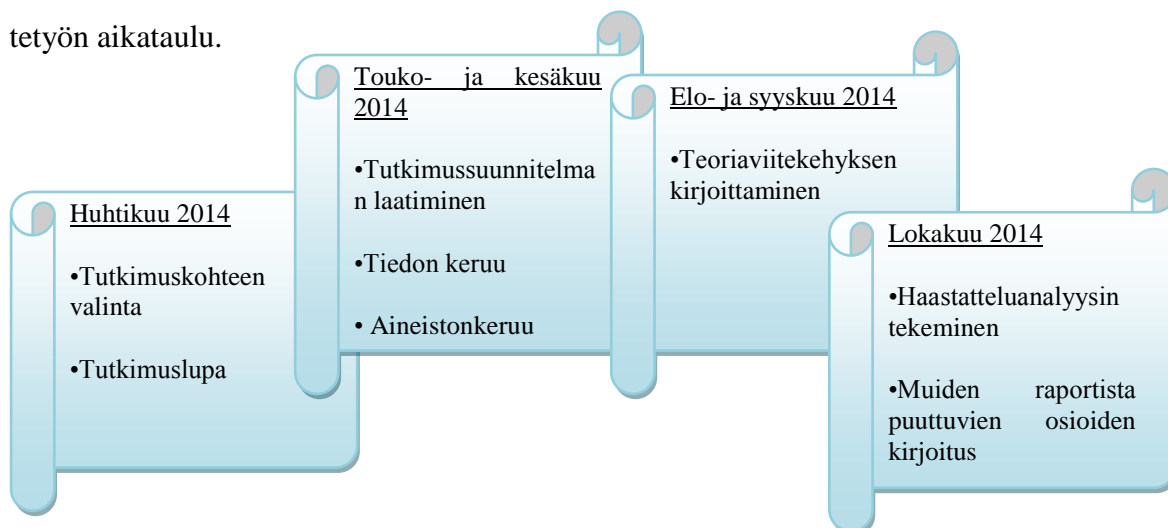
Tutkimustyöni aiheena on Vaahteramäen lastensuojeluyksikön perhetyön vaikutavuus perheiden näkökulmasta. Tutkimuksessa on mukana seitsemän perhettä, joiden nuori on sijoitettuna lastensuojeluyksikköön. Vaahteramäessä tarjotaan

kaikille perheille perhetyötä, kun heidän nuorensa sijoitetaan lastensuojeluyksikköön. Vaikuttavuuden arvioimiseksi selvitin perheiden näkemyksiä saamastaan perhetyöstä.

Tavoitteena tutkimuksessa on kuulla perheen mielipiteen asiasta ja selvittää kohtaavatko tässä työntekijöiden antama tuki ja perheen todellinen tarve. Perhetyön kehittäminen on tärkeää johon tutkimuksesta saa tukea. Tässä tutkimuksessa esiin tulleita tutkimustuloksia voidaan käyttää Vaahteramäen perhetyön kehittämiseen.

4.2 Opinnäytetyön aikataulu

Huhtikuussa 2014 Opinnäytetyön aihe valittiin ja selvitettiin mahdollisuutta saada tehdä perhetyöhön liittyvä tutkimus Vaahteramäen lastensuojeluyksikköön. Tiedonkeruu alkoi heti, kun myöntävän vastaus tuli. Kesäkuussa haastattelulomakkeet lähetettiin perheille ja vastausaikaa annettiin kesäkuun loppuun. Teoriaosuutta tehtiin kesäkuussa, jatkaen sitä elokuun ja syyskuun alkupuoleen saakka. Haastatteluvastausten analysointia tehtiin syyskuun ja lokakuun ja samaan aikaan kirjoitettiin muut raportista vielä puuttuvat tiedot. Kuviossa 2 on kuvattuna opinnäytetyön aikataulu.

Kuvio 2. Opinnäytetyön aikataulu.

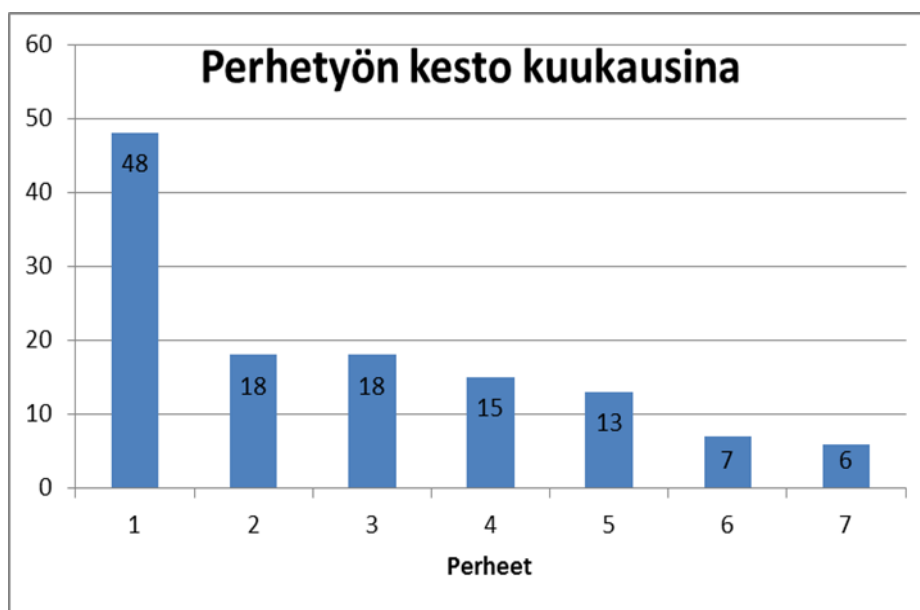
5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi vastausta tutkimusongelmaan, onko Vaahteramäen perhetyöllä vaikuttavuutta perheiden näkökulmasta. Luvussa on jaoteltu kysymykset alaotsikoihin, jossa kussakin analysoidaan yhtä kysymystä. Kysymyksiä analysoinnissa on käytetty havainnollistamiseen apuna kuvioita ja taulukkoa.

Tutkimus on rajattu koskemaan Vaahteramäkeen sijoitettujen nuorten perheitä, ja tutkimuksen kohteena oli perhetyön vaikuttavuus. Kyselylomakkeita lähetettiin kymmenen kappaletta ja vastauksia tuli seitsemän. Näin ollen vastausprosentti oli 70. Hirsijärven ym. (1997, 196.) mukaan kyselylomakkeiden vastausprosentti on korkea silloin, kun vastaajia kyseinen aihe kiinnostaa. Postitetussa kyselylomakkeessa kyseinen vastausprosentti voidaan sanoa olleen korkea.

5.1 Perhetyön kesto Vaahteramäessä

Tutkimuksessa kartoitettiin aluksi, kuinka pitkään perheissä on tehty perhetyötä Vaahteramäen kanssa. Vastauksia kysymykseen tuli seitsemän. Kuvio 3 kertoo perheiden saaman perhetyön keston kuukausina. Numerot 1-7 kuvaavat kutakin perhettä, numerot 0-60 kuvaavat kuukausia.

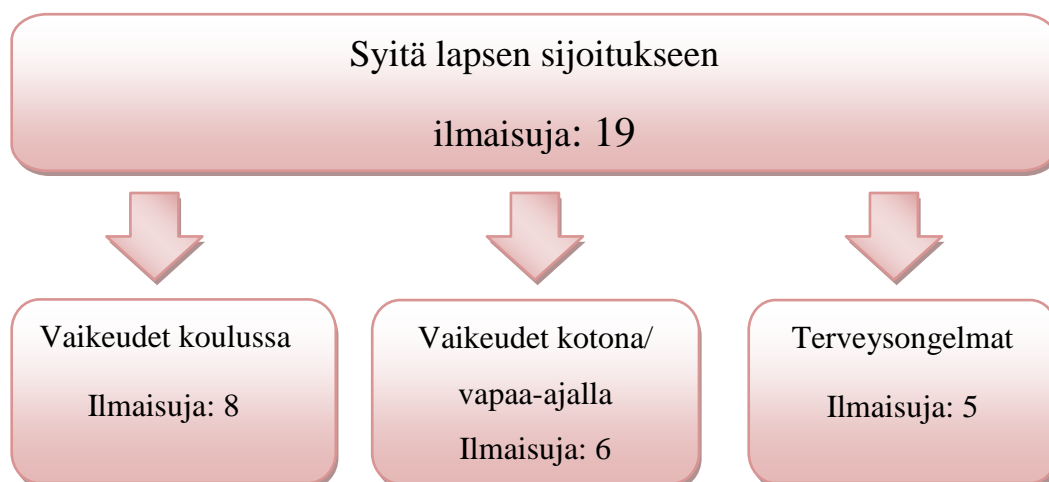
Kuvio 3. Perhetyön kesto kuukausina.

Perheellä 1 perhetyön kesto oli 48 kuukautta; perheillä 2 ja 3 kesto oli 18 kuukautta; perheellä 4 kesto oli 15 kuukautta; perheellä 5 kesto oli 13 kuukautta; perheellä 6 kesto oli 7 kuukautta ja perheellä 7 kesto oli 6 kuukautta.

Perheissä oli tehty lyhyimmillään perhetyötä kuusi kuukautta ja pisimmillään neljän vuoden ajan. Perhetyötä tarjotaan Vaahteramäellä kaikille perheille sijoituksen alusta alkaen. Asiakassuunnitelmanneuvottelussa sovitaan sosiaalityöntekijän kanssa perheelle aloitettavasta perhetyöstä. Perhetyö kestää koko lapsen sijoituksen ajan. Sijoituksen purkamisen jälkeen perhetyö jatkuu tukien perhettä ja nuorta uudessa tilanteessa. (Varmola 2014.)

5.2 Syitä lapsen sijoitukseen

Selvittäessä perheiltä syitä lapsen sijoittamiseen, vastauksia tuli kahdeksan. Yhdessä lomakkeessa vastaaja oli kertonut kahden nuoren syitä sijoitukselle, mikä vaikutti siihen, että vastauksia saatiin enemmän kuin lomakkeita on palautettu. Vastauksista tuli 19 ilmaisuja. Alla olevassa kuviossa (ks. kuvio 4) on ylinnä kaikkien ilmaisujen yhteismäärä ja teema, jota käsitellään ja sen alla on ilmaisuista lajiteltuna kolme pääluokkaa.

Kuvio 4. Ilmaisuja lapsen sijoituksen syistä.

Lapsen sijoituksen syyt oli jaettavissa vaikeudet koulussa (8 ilmaisu), vaikeudet kotona/vapaa-ajalla (6 ilmaisu) ja terveysongelmat (5 ilmaisu).

Vaikeudet koulussa. (8) Vaikeudet koulussa oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, mitkä olivat käytöshäiriöt koulussa (4) ja poissaolot koulusta (4).

Käytöshäiriöt koulussa. (4) Käytöshäiriöt koulussa ilmeni hankaluutena tulla toimeen ikätovereiden ja opettajien kanssa, sekä hankaluus noudattaa sääntöjä.

”Opettajien kanssa ajautui vaikeuksiin”

”Koulukiusaamista puolin ja toisin”

Poissaolot koulusta. (4) Poissaoloon koulusta ei ilmennyt syitä, muuten kun yhdessä vastauksessa, jossa kerrottiin lapsen olevan poissa koulusta oman tahtonsa mukaan, ilman pätevää syytä.

”Koulusta lintsaminen”

Vaikeudet kotona ja vapaa-ajalla. (6) Vaikeudet kotona ja vapaa-ajalla oli jaettavissa kolmeen alaluokkaan, mitkä olivat käytösongelmat kodin ulkopuolella (4), käytösongelmat kotona (1) sekä äidin jaksamattomuus (1).

Käytösongelmat kodin ulkopuolella. (4) Tässä alaluokassa esiin tulevien ilmaisujen perusteella voitiin todeta, että nuorilla oli vaikeuksia sääntöjen kunnioittamisessa. Nuorilla oli myös hankaluutta tulla toimeen muiden auktoriteettien kanssa, joita vapaa-ajallaan kohtasi.

”Marihuanakokeilut”

”Mopoasioissa usein tekemisissä poliisien kanssa”

Käytösongelmat kotona. (1) Yhden nuoren kohdalla kerrottiin syyksi nuoren käytösongelmat kotona.

”Aggressionhallinta ongelmat”

Äidin jaksamattomuus. (1) Myös perheen vanhempien kokema avuttomuus vaikeutti perheen tilannetta.

”Minun- äidin voimattomuus ja totaalinen uupumus tilanteen edessä”

Terveysongelmat. (5) Terveysongelmat voitiin jakaa kolmeen alaluokkaan, mitkä olivat mielenterveysongelmat (2), epäsäännöllinen vuorokausirytmä (2) ja fyysisen terveyden ongelmat (1).

Mielenterveysongelmat. (2) Kaksi vastaajaa kertoi yhdeksi syyksi sijoitukselle olevan lapsen mielenterveysongelmat. Oireilut ilmenivät muun muassa ahdistuksena ja masentuneisuuden tunteina.

”Masentuneisuus ja ahdistuneisuus, levottomuus”

Epäsäännöllinen vuorokausirytmä. (2) Kahdesta vastauksesta ilmenee, että nuoren vuorokausirytmä oli mennyt sekaisin ja se oli edesauttamassa sijoituspäätöksessä.

”Päivärytmä oli ihan sekaisin”

Fyysisen terveyden ongelmat. (1) Yhden nuoren kohdalla oman fyysisen terveyden laiminlyönti vaikutti sijoituspäätökseen.

Oppimisvelvollisuus koskee kaikkia Suomessa vakituisesti asuvia lapsia. Sen tarkoituksena on saada kaikille perusopetuksen oppimäärä. Oppivelvollisuus alkaa seitsemänvuotiaana ja päättyy kun perusopetuksen oppivelvollisuus on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. (Opetushallitus 2014.) Lapsen ollessa koulunkäynnissään vaikeuksissa, kokee hän olevansa erilainen ja usein sen vuoksi joutuu leimatuksi. Kielteisten kokemusten kehää, esimerkiksi koulukiusattujen kohdalla on hankala myöhemmin katkaista. Nuoren elämässä koulutus antaa valmiuksia tulevaisuuteen ja työelämään. Koulutuksen avulla nuorella on mahdollisuus saada työtä ja siten olla osallisena yhteiskunnassa. (Kuronen 2010.)

Kohdassa: Lapsen vaikeudet kotona ja vapaa-ajalla ilmeni samankaltaisia pulmia kuin koulumaailmassakin. Nuorella oli hankaluutta noudattaa sääntöjä ja olla so-

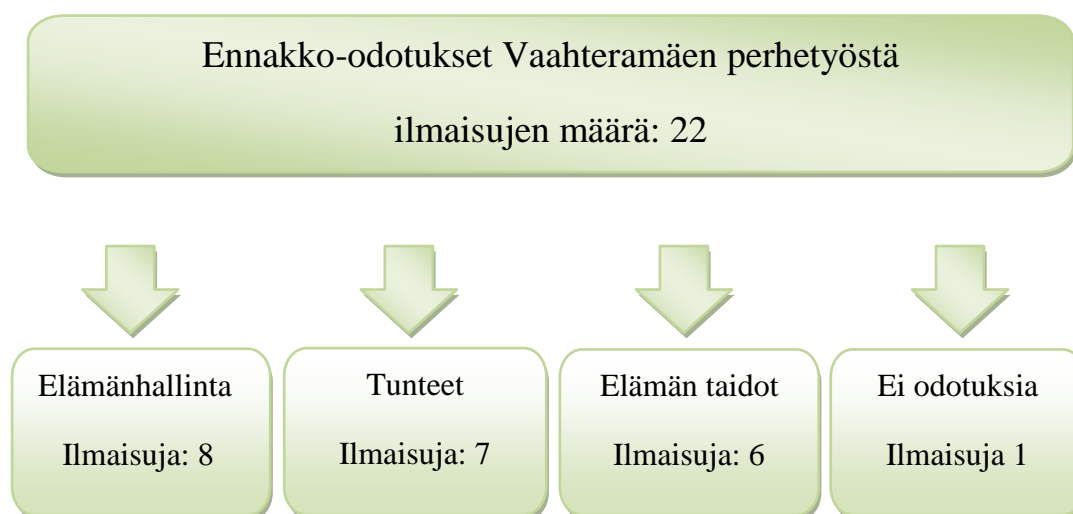
siaalisissa tilanteissa mukana toivotulla tavalla. Lapsen sijoituksen takana voi olla myös se, että vanhempi ei kykene olemaan kasvatusvastuussa. Lapsen sijoitus laitoksiin tehdään terveydellisistä syistä, jos lapsi vaarantaa omaa terveyttään tai hänen ympäristönsä vaarantaa sitä. (ks. luku 2.2. lapsen sijoittaminen)

Yhtenä merkittävänä syynä nuoren sijoitukselle voidaan pitää ongelmia koulussa. Niitä ei kuitenkaan voida pitää ainoina syinä, koska nuorella oli pulmaa myös muilla elämän osa-alueilla. Nuoren ongelmien katsotaan olevan niin pitkäkestoisia ja moninaisia, että sijoitukseen on niiden perusteella päädytty. Koulunkäynnissä ilmenevien ongelmien taustalla on usein syitä, jotka olisi hyvä selvittää. Kukaan vastaajista ei maininnut lapsen ongelmien taustalla olevan mahdollisesti oppimisvaikeudet, joita koulunkäynnissä ilmeni. (ks. kohta 5.2. syitä lapsen sijoitukseen)

Oireiluna nuorella olivat käytöshäiriöt ja poissaolot, sekä ”koulukiusaamisia puolin ja toisin”. Nuoren oireiluissa on kuitenkin taustalla yleensä jokin pulma, jota he eivät kykene ilman tukea ratkaisemaan. Taustalla voi olla myös vaikeutta ongelmiansa tunnistamisessa. Nuoren ja heidän perheensä voi olla vaikea erottaa toisistaan normaalin murrosikään kuuluvaa käyttäytymistä ja mikä on ongelmakäyttäytymistä. Vanhempien vaikeutta havaita ongelmia lisää se, että nuorten ongelmat eivät näyttäydy kotona samalla tavalla.

5.3 Ennakko-odotuksia Vaahteramäen perhetyöstä

Vastauksia kysymykseen ennakko-odotuksista perhetyötä kohtaan tuli seitsemän. Niistä kertyi 22 ilmaisua. Kuviossa 5 on ylinnä teema jota käsitellään ja siihen tulleiden ilmaisujen yhteismäärä. Sen alla on ilmaisuista kerätyt pääluokat, joita on neljä.

Kuvio 5. Ilmaisuja Vaahteramäen perhetyön ennakko-odotuksista.

Ennakko-odotukset oli jaettavissa neljään pääluokkaan, mitkä olivat: elämönhallinta (ilmaisuja 8), tunteet (ilmaisuja 7), elämäntaidot (ilmaisuja 6) ja ei odotuksia (ilmaisuja 1).

Elämönhallinta. (8) Elämönhallinta oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, jotka olivat nuoren elämönhallinta (4) ja perheen elämönhallinta(4).

Nuoren elämönhallinta. (4) Vastaajien odotukset liittyivät nuoren auktoriteettien kunnioittamiseen ja oppimiseen tekemistään virheistä. Yksi vastaajista toivoi myös, että nuoren koulu sujuisi ja nuori oppisi elämönhallinnan kannalta tärkeitä asioita.

”Nuoren elämä oikenisi ajoissa”

Perheen elämänhallinta. (4) Vastauksista käy ilmi avun tarpeellisuus koko perhetä kohtaan ja avun saaminen ”oikeisiin ongelmiin”. Yksi vastaajista myös koki, että aiemmin muualta saadulla perhetyöllä apu oli ollut riittämätöntä.

”Siinä vaiheessa kaikki mahdollinen apu oli tervetullutta”

Tunteet. (7) Tunteet oli jaettavissa kahteen alaluokkaan joita olivat epäilyksen tunteet tulevasta (4), sekä tunteet liittyen menneeseen ja nykytilanteeseen(3).

Epäilyksen tunteet tulevaisuudesta. (4) Perheiden ennakko-odotuksena oli, että paneudutaan perheen todellisiin ongelmiin ja syihin. Lisäksi perhetyön menetelmien toivottiin nuoren oppivan tunteiden hallintaa. Yhdestä vastauksesta ilmeni myös pelko lapsen vieraantumisen omista vanhemmistaan.

”Voiko Vaahterämäki auttaa perhettämme, vieraantuuko lapseni omista vanhemmistaan?”

Tunteet liittyen menneeseen ja nykytilanteeseen. (3) Epävarmuus onnistumisesta kasvattajana nousi esiin vastaajien ilmaisuista. Samoin vastaajia epäilytti, se saadanko perhetyöllä muutosta perheen ongelmiin

”Ennakko-odotukset vähän pelokkaita, pettymystä omasta kasvatuksesta, epäonnistuinko?”

Elämäntaidot.(6) Elämäntaidot oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, jotka olivat käyttäytymisen ja tunteiden ilmaisemisen taidot (3) sekä uusien toimintatapojen oppiminen (3).

Käyttäytymisen- ja tunteiden ilmaisemisen taidot. (3) Vastauksissa vanhempien ennakko-odotukset olivat nuoren käyttäytymistapojen paraneminen ja yleisten sääntöjen kunnioittaminen sekä tunteiden hallinta.

”Saada kunnioittamaan sääntöjä ja käytöstapoja”

”Oppia hillitsemään tai toimia oikein kun kiukuttaa”

Uusien toimintatapojen oppiminen. (3) Kaksi vastausta oli toiveita, että nuori oppisi uusia tapoja toimia, sekä elämäntaitoja jotka vahvistavat vastuuntuntoa. Yhdestä vastauksesta ilmeni vanhemman tarve saada tietoa lapsen kanssa toimimiseen.

”Mitä voisin tehdä paremmin auttaakseni lastani”

”Opetella tekemään keittiövuoroja ja siivoamaan”

Ei odotuksia. (1). Yhdellä vastaajista ei ollut kokemusta perhetyöstä, eikä siksi ollut odotuksia.

”En tiennyt odottaa mitään”

Lapsen omalla vanhemmalla kerrotaan olevan merkittävä rooli lapsen sopeuttamisessa sijaishuoltoon. Samalla kun vanhemmat auttavat lasta sopeutumisessa, on heillä itsellään menossa sama sopeutumisprosessi. Tämän vuoksi vanhemmat tarvitsevat myös itse tukea tilanteeseen. (Saastamoinen 2010.) Nuoren kohdalla hänen elämänhallintaansa voidaan vahvistaa pohtimalla nuoren kehitystehtäviä ja niiden toteutumista hänen kohdallaan. (Varmola. 2014) Kehitystehtävillä nuoruudessa tarkoitetaan nuoruuteen kuuluvia tehtäviä, jotka läpi käytyään nuori saavuttaa itsenäisen elämän, autonomian. Kehitystehtäviä ovat: Irrottautuminen vanhemmista heiltä saadusta turvasta ja vanhempien löytäminen uudestaan aikuisen tasolla, ruumiinkuvan ja seksuaalisen identiteetin löytyminen, ikätovereiden apuun turvautuminen kasvun ja kehityksen aikana. (Väestöliitto 2014.b) Perhetyön menetelmiä kasvun ja kehityksen tukemiseen ovat keskustelut ja tiedon antaminen perheelle. Pohditaan yhdessä perheen kanssa mikä on nuoren ikätason mukaista toimintaa ja miten sitä voitaisiin tukea. Vanhempien lisääntyneen tiedon avulla he voivat tukea nuorta näissä kehitystehtävissä ja hänen kasvussaan. (Varmola 2014.)

Voidaan todeta, että odotukset perhetyötä kohtaan liittyivät jokapäiväisiin arjenhallinnan haasteisiin. Perheiden ennakko-odotukset liittyivät konkreettisiin, yksittäisiin asioihin, eivät ongelmiin joiden takia nuori oli alun perin sijoitettu. (ks. 5.2. syitä lapsen sijoituksen) Elämänhallintaan liittyen odotukset olivat lähinnä nuor-

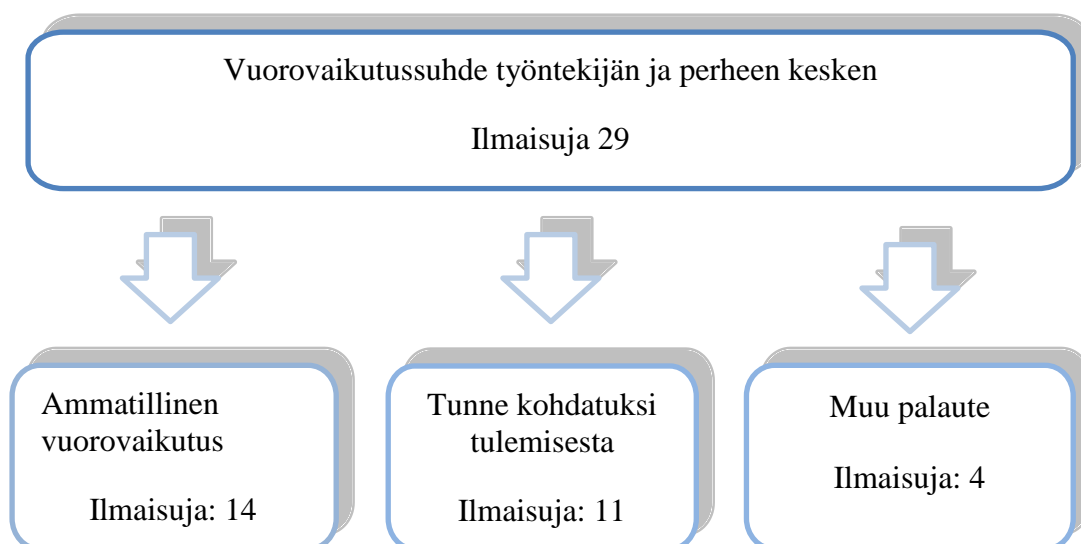

ten taitojen lisääntymiseen ja käyttäytymistapojen paranemiseen kohdistuvia. Nuori tarvitsee kasvuun ja itsenäistymiseen juuri näitä elämäntaitoja, joita perheet olivat ennako-odotuksissaan tuoneet esille.

Lisäksi havaittavissa ennako-odotuksissa oli, että sijoitukseen ja perhetyön aloitukseen liittyi paljon erilaisia tunteita. Vanhemman kokemat tunteet olivat ennako-odotuksena pelokkuuteen, pettymykseen ja epäonnistumiseen liittyviä. Vastauksista voidaan kuitenkin päätellä, että lapsen sijoituksesta aiheutuu koko perheelle kriisi. Tämän vuoksi on tärkeää huomioida jokaisen perheenjäsenen kokemat tunteet. Etenkin sijoituksen alkuvaiheessa tulisi järjestää tiivistetymin tapaamisia ja erilaisia tukitoimia. Perheillä tuntui olevan melko hyvin tiedossa haasteet ja ongelmat, joihin toivoivat apua ja muutosta. Toisaalta heiltä puuttui keinot haasteiden ja ongelmien ratkaisemiseen.

5.4 Henkilökunnan ja perheen välinen vuorovaikutussuhde

Pyydettyäessä perheitä kuvailemaan omin sanoin vuorovaikutussuhdettaan henkilökunnan kanssa, tuli vastauksia seitsemän. Vastauksista saatiin koottua 29 ilmaisua. Kuviossa 6 on ylimpänä käsiteltävä teema ja siihen liittyvät ilmaisut. Sen alla on ilmaisuista kootut pääluokat, joita oli kolme.

Kuvio 6. Ilmaisuja työntekijän ja perheen keskeisestä vuorovaikutussuhteesta.

Vuorovaikutussuhde työntekijän ja perheen kesken (ilmaisuja 29) oli jaettavissa kolmeen pääluokkaan, joita olivat ammatillinen vuorovaikutus (ilmaisuja 14), tunne kohdatuksi tulemisesta (ilmaisuja 11) ja muu palaute (ilmaisuja 4).

Ammatillinen vuorovaikutus (14) oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, jotka olivat käytännönläheisyys (10) ja empatiakyky (4).

Käytännönläheisyys. (10) Vastauksissa korostuu työntekijöiden hyvät ammattimaiset vuorovaikutustaidot, asiakas saa kokea tulleen kuulluksi ja häntä kunnioitetaan vuorovaikutussuhteessa. Vaahteramäen henkilökunta saa myös vastaajilta kiitosta siitä, että vaikeistakin asioista voi puhua avoimesti.

”Vuorovaikutus luontevaa ja kunnioittavaa”

”Tiedotus toimii ja aina voi soittaa ja kysyä neuvoa”

Empatiakyky. (4) Empatiakyky vuorovaikutuksessa ilmenee työntekijän aidontunneissa kohtauksissa. Vastaajat kokevat tulleen ymmärretyksi ja kohdatuksi niin, että perhe saa tukea työntekijöiltä sitä tarvitessaan.

”Aina ovat tukena asiassa kun asiassa”

Tunne kohdatuksi tulemisesta. (11) Tämä pääluokka oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, mitkä olivat yksilöllinen kohtaus (6) ja kokemus aidosta kohtauksesta (5).

Yksilöllinen kohtaus. (6) Tähän alaluokkaan tulleet ilmaisut toivat esiin sitä, kuinka perheet kokivat tulleen kuulluksi ainutkertaisina. Useassa ilmaisussa todetaan suhteen olevan lämminhenkinen.

”kuuleva, luottamussuhde”

”Melko lämpimät suhteet”

Kokemus aidosta kohtauksesta. (5) Perheet kuvaavat tämän alaluokan ilmaisissa kokemuksiaan aidosta ja inhimillisestä kohtauksesta. Lisäksi vastauksissa il-

meni, että perheiden on helppo lähestyä ja olla yhteydessä Vaahteramäen henkilökunnan kanssa.

”Helppo olla yhteydessä ja mielipiteet otetaan huomioon”

Muu palaute. (4) Tähän pääluokkaan on koottu ilmaisut, joissa on kehitysideoita tai jota ei muuten voinut luokitella mihinkään edellä olevista. Kaksi vastaajista toivoi enemmän yhteydenottoja puhelimitse, myös ajalta jolloin omahoitaja on lomalla. Yksi vastaajista ilmaisi vuorovaikutuksen sanoilla: ”Ihan ok”. Yksi koki osan työntekijöistä olevan etäisempiä.

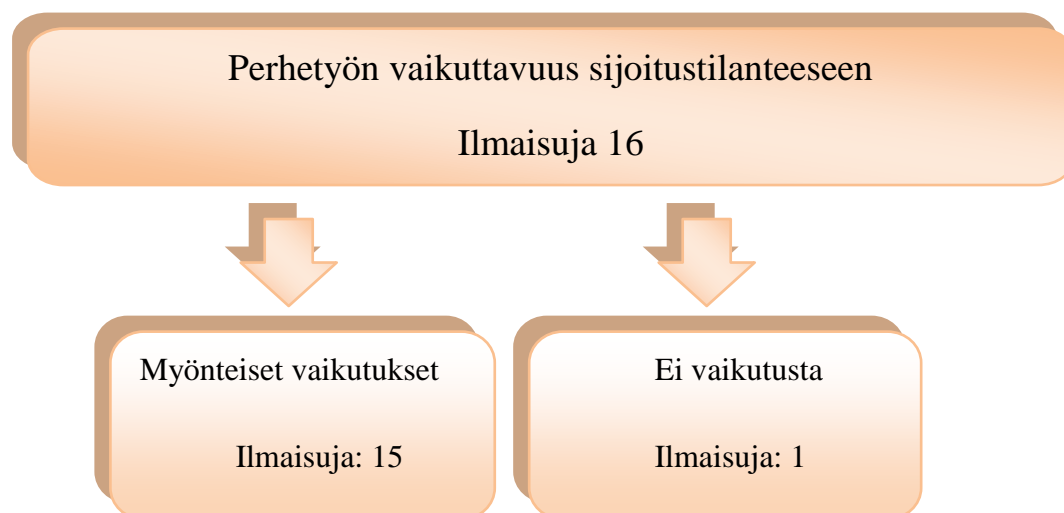
Sosiaalihuoltolaki kertoo asiakkaan kohtaamisesta seuraavaa:

”Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan.” (L.22.9.2000/812.)

Analysoinnista teki haastavaa se, että käsitys käytetyistä sanoista voi olla hyvin erilainen. Vastaajien ilmaisut olivat tunnepitoisia, kuten: ”aivan erinomainen”. Tämä saattaa olla seuratusta siitä, että perheet ovat kokeneet sijoitukseen liittyvissä asioissa paljon rikkinäisyyttä ja huonommuuden tunnetta kasvattajana. Kun työntekijä on vanhempaa kunnioittava ja arvostava, saa se aikaan hyvin vahvoja tunteita. Tunneilmaisut olivat havaittavissa juuri tämän kysymyksen kohdalla. Vastauksissa oli jonkin verran havaittavissa sitä, että vastaaja kohdensi mielipiteen juuri perhetyöntekijää kohtaan. Joissakin kommentteissa puolestaan ilmaistiin, mielipiteiden koskevan koko henkilökuntaa. Tärkeintä on kuitenkin se, kuinka perheet kokevat kohtaamisen.

5.5 Perhetyön vaikuttavuus sijoitukseen

Kysymykseen ”Onko saamanne perhetyö vaikuttanut tilanteeseen, miksi lapsenne sijoitettiin ja miten?”, tuli kuusi vastausta seitsemästä lomakkeesta. Kuviossa 7 on ylinnä käsiteltävä teema ja ilmaisujen yhteismäärä, joka oli 16. Sen alla on ilmaisuista kootut pääluokat, joita tuli kaksi.

Kuvio 7. Ilmaisuja perhetyön vaikuttavuudesta sijoitukseen.

Perhetyön vaikuttavuus sijoitustilanteeseen (ilmaisuja 16) oli jaettavissa kahteen pääluokkaan mitkä olivat on vaikuttanut myönteisesti (ilmaisuja 15) ja ei vaikutusta (ilmaisuja 1).

On vaikuttanut myönteisesti. (15) Tämä pääluokka oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, joita olivat muut myönteiset vaikutukset (10) ja sopeutuminen (5).

Muut myönteiset vaikutukset. (10) Tämän alaluokan positiiviset vaikutukset koskivat koko perhettä, sijoitettua nuorta ja kyselyyn vastannutta vanhempaa. Vastauksissa käy ilmi vaikutukset nuoren koulunkäynnin sujumiseen, perheen elämäntilanteen rauhoittumiseen sekä vanhempien voimavarojen lisääntymiseen. Vastauksissa kävi ilmi konkreettisia arjen hallintaan liittyviä asioita, jotka ovat parantaneet perhetyön myötä.

”Muutosta elämään ja jaksamiseen ja lasten rauhaantumiseen”

Sopeutuminen. (5) Viisi vastaajista ilmaisee, että perhetyö on vaikuttanut heidän sopeutumiseensa perheen tilanteeseen. Yhdessä vastauksessa käy ilmi, että sopeutuminen tilanteeseen on tapahtunut nuoren kohdalla. Muista neljästä vastauksesta tulee kuva, että sopeutuminen on tapahtunut koko perheessä.

”Oppinut näkemään monia asioita eri kantilta ja hyväksymään ne”

”Lapset ajattelevat asioista nykyään eritavalla”

Ei vaikutusta. (1) Tämän pääluokan alle saatiin yksi ilmaisu, jossa vastaaja toi esiin, että perhetyö ei ole vaikuttanut tilanteeseen, miksi lapsi on sijoitettu.

”Ei”

Perhetyön vaikuttavuutta arvioidessa haasteena on saada tieto siitä, mikä osuus juuri perhetyöllä on vaikuttavuudessa ja onko mahdollisesti jokin muu tuki vaikuttanut, jota on saatu samanaikaisesti. (ks. luku 3.8 Vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät) On kuitenkin huomioitava, että perheiden mielipidettä kysyttäessä juuri heidän näkemyksensä asiaan on merkityksellisin. Jos heidän mielipiteensä on se, että vaikutukset ovat tulleet perhetyöllä, on sillä merkitystä tätä analyysiä tehdessä.

Kaikki vastaajista, jotka kertoivat perhetyöllä olleen vaikutusta, kertoivat vaikutusten olevan positiivisia. Yhdestäkään ilmaisusta ei ilmennyt negatiivisia vaikutuksia. Vastaajien kertoman perusteella voidaan päätellä, että heidän mielestään perhetyöllä on ollut myönteisiä vaikutuksia niihin syihin, miksi lapsi alun perin sijoitettiin. Vastauksia analysoidessa on kuitenkin havaittavissa, että vaikutukset ovat merkittävästi tulleet tilanteen sopeutumisen, uusien ajatusmallien ja toimintatapojen oppimisen muodossa. Tämä saattaa olla aiheuttanut sen, että perheillä on voimakkaasti kokemus vaikuttavuudesta, vaikka ainoastaan yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että perhetyö on vaikuttanut koulunkäynnin sujumiseen joka oli sijoituksen syy. Tyhjästä vastauksesta ei pysty päättelemään, mitä sillä halutaan ilmaista. Vastaamatta jättämisen syyksi ei selvinnyt esimerkiksi lyhyt perhetyön kesto tai vähäinen perhetyön menetelmien määrä.

5.6 Toteutuneet perhetyön menetelmät ja niiden vaikuttavuus

Perhetyön menetelmistä kysyttäessä vastauksia tuli seitsemän. Oheisesta taulukosta (ks. taulukko 1) selviää mitä perhetyön muotoja kunkin perheen kohdalla on toteutettu. Perheet on listattu järjestyksessä (1-7), kunkin menetelmän kohdalla oleva numero kertoo vaikuttavuuden perheen laatiman järjestyksen mukaan (1-5). Numero 1 on vaikuttavin, kaksi toiseksi vaikuttavin ja niin edelleen. Perheet, jotka eivät ole arvioineet menetelmää ollenkaan, mutta kertoivat heillä toteutuneen kyseisen muodon, on merkitty x:llä.

Taulukko 1. Toteutuneet perhetyön menetelmät ja niiden vaikuttavuus.

Perhetyön menetelmä	Perhe 1	Perhe 2	Perhe 3	Perhe 4	Perhe 5	Perhe 6	Perhe 7	Yht.
Beardsleen perheinterventio	1			3	1	1		4
Perheterapia	2	1		2		3		4
Perhearviointi			1	5		2		3
Surutyöskentely	1			4				2
Menneisyysmatkailu	x			1				2
Perhekuntoutus						x		1
Pariterapia			1					1
Ei osaa sanoa							x	1
Yhteensä	4	1	2	5	1	4	1	

Perhetyössä on käytetty vähimmillään yhtä ja enimmillään viittä menetelmää kunkin perheen kohdalla. Beardsleen perheinterventiota ja perheterapiaa oli käytetty menetelmänä eniten, neljässä perheessä kumpaakin. Niitä vertaillen voidaan päätellä, että Beardsleen perheinterventiolla oli perheiden kokemuksen mukaan vaikutusta perheisiin enemmän. Kolme neljästä perheestä koki sen vaikuttavimmaksi. Perheterapian koki kaksi perhettä vaikuttavammaksi, yksi perhe toiseksi vaikuttavammaksi ja yksi perhe kolmanneksi vaikuttavammaksi menetelmäksi.

Perhearviointia tehtiin kolmessa perheessä, joista yksi sanoi sen olevan vaikuttavin menetelmä pariterapian ohella, muita menetelmiä heidän kohdallaan ei ole käytetty. Toinen kertoi sen vaikuttaneen toiseksi eniten, heillä oli toteutettu neljää menetelmää. Kolmas perhe arvioi vaikutuksen olevan viidenneksi tehokkain.

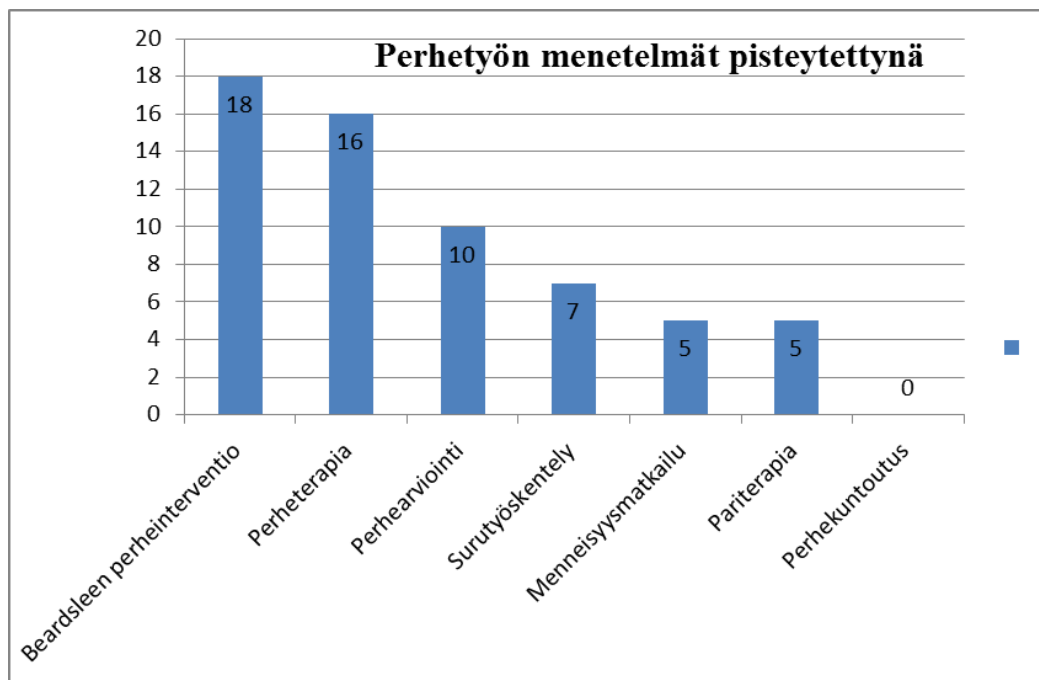
Surutyötä toteutettiin kahdessa perheessä, joista toinen kertoo sen olleen Beardsleen perheinterventio ohella merkittävin menetelmä. Toinen vastaaja kokee sen olevan neljänneksi vaikuttavin menetelmä perheessä.

Kaksi menneisyysmatkailun kokenutta perhettä on vastannut, joista toinen ei arvioi sitä ollenkaan. Heidän kohdallaan oli toteutettu kolmea muutakin menetelmää. Toinen perhe kertoo menneisyysmatkailun olleen vaikuttavin menetelmä perheensä kohdalla. Jälkimmäisellä perheellä oli kokemusta viidestä perhetyön menetelmästä.

Perhekuntoutuksen saanut perhe ei arvioi perhekuntoutuksen vaikutusta perheelle lainkaan. Heillä oli kokemusta sen lisäksi kolmesta muusta perhetyön menetelmästä.

Pariterapiaa saaneen perheen kohdalla oli menetelmänä käytetty lisäksi perheterapiaa. Perhe koki ne molemmat olevan yhtä vaikuttavia menetelmiä perheensä kohdalla.

Kuviossa 8 on pisteytettynä menetelmät, joita vastaajat ovat listanneet vaikuttavuusjärjestyksessä 1-5. Vaikuttavin menetelmä on saanut viisi pistettä, seuraavaksi vaikuttavin neljä, ja niin edelleen. Menetelmän pylväässä on luku, jossa on yhteenlaskettuna kyseisen menetelmän saadut pisteet.

Kuvio 8. Perhetyön menetelmät pisteytettynä.

Beardsleen perheinterventio sai pisteytyksessä 18 pistettä, perheterapia 16, perhearviointi 10, surutyöskentely 7, menneisyysmatkailu 5, pariterapia 5, perhekuntoutus 0 pistettä.

On menetelmien vaikuttavuuden vertailun kannalta haastavaa tehdä tulkintaa vaikuttavimmasta menetelmästä, koska menetelmiä on käytetty perheissä eri määriä. Oheisesta kuviosta kuitenkin ilmenee, mitä perhetyön menetelmiä on käytetty perheissä eniten. Viitettä saa myös siitä, mitä menetelmää perheet pitivät vaikuttavimpana. Joidenkin menetelmien kohdalla pisteytykseen vaikuttaa se, että vastaaja ei ole merkinnyt numeraalisesti vaikuttavuutta kyseisen menetelmän kohdalla. Esimerkiksi perhekuntoutus sai pisteitä 0, koska vastaaja oli merkinnyt menetelmän heillä toteutuneeksi, mutta ei merkinnyt sen vaikuttavuutta numeroin.

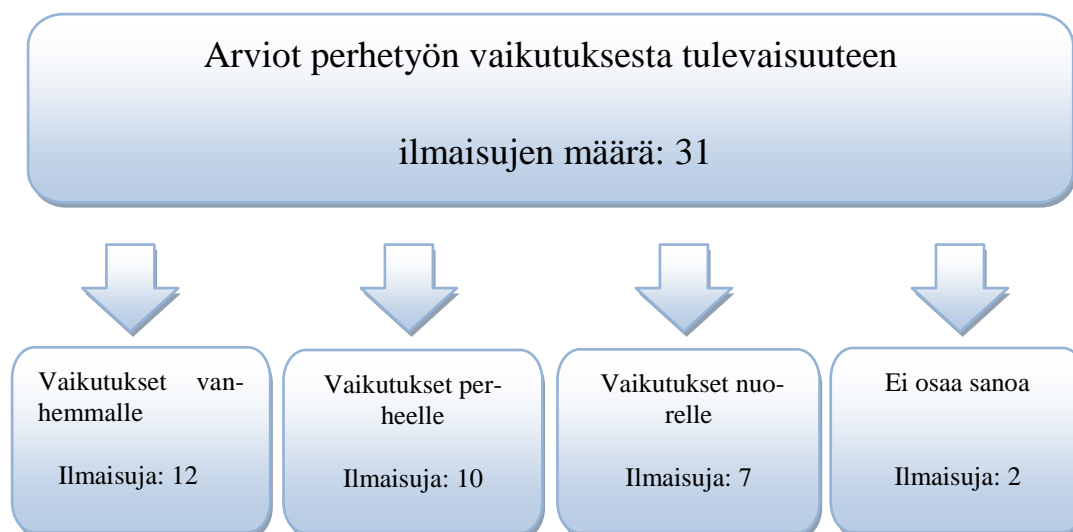

Perhetyön menetelmien määrä ei ollut selitettävissä sillä, kuinka pitkään perheiden kohdalla perhetyötä on tehty. Tästä voisi tulkita, että perhetyön menetelmillä on vastattu juuri kunkin perheen tarpeisiin. Vaikuttavuutta kysyttäessä ei myöskään pyydetty erittelemään, kenelle menetelmä oli vaikuttavin. Esimerkiksi pariterapia tuo vaikutuksia ensisijaisesti vanhemmille ja sen seuraukset näkyvät myöhemmin koko perheen hyvinvoinnissa.

Yksi vastaajista kertoo, ettei osaa sanoa mitä perhetyön muotoja perheessä on toteutettu. On vaikeaa tehdä tulkintaa miksi näin on. Perheen omat kriisit saattavat aiheuttaa sen, että kaikkia kuultua ei kykene muistamaan. Työntekijän on hyvä kerrata perheen kanssa menetelmät ja niiden sisältö tavoitteineen. Toisaalta saatetaan olla perheitä, jotka eivät pidä merkityksellisinä mitä menetelmiä perheen kanssa toteutetaan.

5.7 Perheiden arvioi perhetyön vaikutuksesta tulevaisuuteensa

Selvittäessä perheiden arviota perhetyön vaikutuksesta tulevaisuuteensa, vastauksia tuli seitsemän. Vastauksista tuli 31 ilmaisua. Kuviossa 9 on ylinnä kaikkien ilmaisujen yhteismäärä ja teema, jota käsitellään. Sen alla on näistä ilmaisuista kootut neljä pääluokkaa.

Kuvio 9. Ilmaisuja perhetyön vaikuttamisesta perheiden tulevaisuuteen.

Arviot perhetyön vaikutuksesta tulevaisuuteen (ilmaisuja 31) oli jaettavissa neljään pääluokkaan, mitkä olivat vaikutukset vanhemmalle (ilmaisuja 12), vaikutukset perheelle (ilmaisuja 10) vaikutukset nuorelle (ilmaisuja 7), sekä ei osaa sanoa (ilmaisuja 2).

Vaikutukset vanhemmalle. (12) jaettiin kahteen alaluokkaan, mitkä olivat uusien toimintatapojen oppiminen (6) ja uusien ajatusmallien oppiminen (6).

Uusien toimintatapojen oppiminen. (6) Tämän alaluokan ilmaisuissa kävi ilmi vanhempien oppineen uusia toimintatapoja, jotka ovat vaikuttaneet myönteisesti vanhemmuuteen ja siten myös koko perheeseen.

”Solmuja avautunut, oppinut toimimaan oikeanlaisemmalla tavalla”

Uusien ajatusmallien oppiminen. (6) Ilmaisuissa näkyi vanhempien ajattelumallien muutokset myönteisimmiksi omaa tilannettaan tai vanhemmuuttaan kohtaan.

”Löytynyt toisenlainen näkökulma, usko tulevaisuuteen”

Vaikutukset perheelle (10) oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, jotka olivat käytännön asioiden muutokset perheessä (6) ja perheen yhteenkuuluvuutta lisäävät muutokset (4).

Käytännön asioiden muutokset perheessä. (6) Vastauksissa kävi ilmi, että perhetyöllä voidaan vaikuttaa elämäntilannetta rauhoittamalla niin, että käytännön asiat lähtevät toimimaan. Sen vaikutukset perheissä näkyvät voimavarojen ja toimintakyvyn lisääntymisenä.

”paljon hyvää edistystä ja yhteistä aikaa”

Perheen yhteenkuuluvuutta lisäävät muutokset (4). Vastauksista kävi ilmi, että yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistumiseen oli perheessä halu ja tarve. Vastaajat kokivat, että perheessä jokaisen perheenjäsenen huomioiminen yksilönä oli merkittävää. Tämä aikaansaa myös perheen yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntymisen.

”Perhe auttaa toinen toistaan, omilla vahvuuksillaan”

Vaikutukset nuorelle. (7) oli jaettavissa kahteen alaluokkaan, joita olivat vaikutukset nykyhetkeen (4) ja vaikutukset tulevaisuuteen (3).

Vaikutukset nykyhetkeen. (4) Vastauksista ilmeni että vanhemmat olivat jo nähneet nuorella tapahtuvan positiivisia muutoksia ja toiveena oli saada muutokset pysyviksi.

”oppinut puolustamaan itseään”

Vaikutukset tulevaisuuteen. (3) Tämän alaluokan ilmaisut kertoivat vastaajien toiveita, miten perhetyön menetelmillä saataisiin muutosta, joka vaikuttaa nuoren tulevaisuuteen. Yksi vastaajista ilmaisi, että lapsi saisi muuttaa takaisin kotiin ja saisi käydä sieltä koulua. Yhden vastaajan ilmaisussa tuli esiin toive, että nuori saisi käsiteltyä vaikeita asioista niin että ne eivät hankaloittaisi elämää.

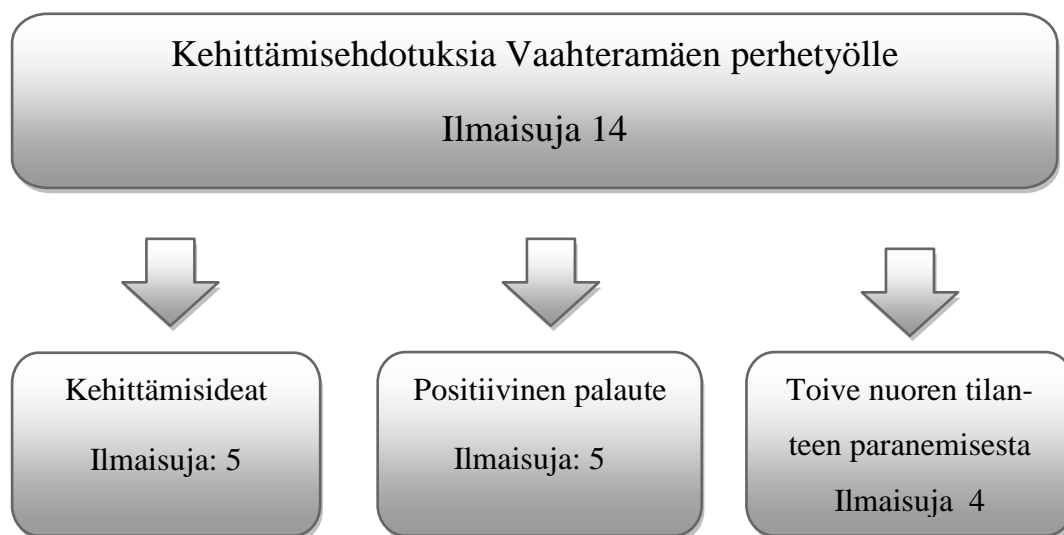
”Pystyvät ehjempänä menemään eteenpäin”

Ei osaa sanoa. (2) Tämän pääluokan ilmaisuihin yksi vastaaja kertoi, että ei osaa sanoa vaikutusta perheen tulevaisuuteen vielä ja toinen kertoi että ei osaa sanoa.

Odotuksia perheillä on paljon, miten perhetyön menetelmät vaikuttavat tulevaisuuteen. Osa vastaajista arvioi jo toteutuneita muutoksia ja osalla ne liittyivät toiveisiin ja odotuksiin tulevista muutoksista. Kaikki arviot perhetyön vaikutuksista tulevaisuuteen olivat vastaajilla myönteisiä ja hyvinvointia edistäviä. Ilmaisuihin korostuu tarve uusien tapojen ja näkökulmien oppimiselle. Perheet ovat valmiita ottamaan vastaan tietoa ja ohjeita toimiakseen paremmin kasvattajana.

5.8 Perheiden toiveita Vaahteramäen perhetyön kehittämiselle

Selvittäessä perheiltä toiveita Vaahteramäen perhetyön kehittämiselle, vastauksia tuli kuusi. Vastauksista kertyi 14 ilmaisua. Kuviossa 10 on ylinnä kaikkien ilmaisujen yhteismäärä ja teema jota käsitellään. Sen alla on pääluokat, joita on kolme.

Kuvio 10. Ilmaisuja Vaahteramäen perhetyön kehittämisestä.

Kehittämisideoista Vaahteramäelle (14) ilmaisuista saatiin koottua kolme pääluokkaa, jotka olivat kehittämis ideat (5), positiivinen palaute (5) ja toive nuoren tilanteen paranemisesta (4).

Kehittämis ideat. (5) Vastaajien palautteesta kävi ilmi, että perheillä oli toive saada yksilöllistä kohtaamista huomioiden muuttuvissa tilanteissa koko perhe. Toiveena oli saada tiiviimmin tapaamisia silloin, kun perheessä on tullut jokin tilanne, mikä vie huomiota ja voimavaroja pois arjen hallinnasta. Yhdellä perheellä oli toive, että ihan kaikkea työntekijöille kertomia asioita ei tarvitsisi kirjata ylös raporttiin. Yksi perheistä toivoi perhetyössä käytettävän muun perhetyön ohella esimerkiksi aistiharjoituksia tai muita vaihtelua tuovia menetelmiä.

”Sijoituksen alkumetreillä ja kriisissä useampia tapaamisia perhetyöntekijän kanssa”

Positiivinen palaute.(5) Perheet ilmaisivat tässä kohdassa sen, että perhetyö on laadukasta ja ammattitaitoista työtä. Lisäksi he kokivat tulleen hyvin kohdatuiksi yksilöllisesti perheenä.

”Perhetyö on nyt jo mallikasta, osaavat työnsä”

”Perhetyötä tehdään erittäin ammattitaitoisesti”

Toive nuoren tilanteen paranemisesta. (4) Tässä pääluokassa olevista ilmaisuista oli havaittavissa toiveita nuoren tilanteen paranemiseen. Toiveet kohdistuivat lähinnä siihen, että nuori saisi yksilöllistä kohtaamista Vaahteramäessä ja että hänen tarpeensa kuultaisiin.

”Sijoitetun lapsen huomioonottaminen”

”Nuori saisi hyvät valmiudet omaan elämään”

Perheet olivat pääosin tyytyväisiä saamaansa tukeen Vaahteramäen lastensuojeluyksikössä. Ilmaisuja tähän kysymykseen tuli vähemmän, kuin muihin kysymyksiin. Se saattaa johtua siitä, että perheillä ei ole tarvetta muuttaa perhetyötä tai syynä voi olla se, että perheillä ei ole käytännön ehdotuksia miten asioita voisi tehdä toisin. On kuitenkin todennäköisempää, että perheet ovat tyytyväisiä ja mitään ei siksi tarvitse muuttaa. Jälkimmäinen on perusteltua siten, että suurin osa vastauksista oli juuri sen kaltaisia, missä sanottiin Vaahteramäen perhetyön olevan hyvällä mallilla ja sitä ei tarvitse muuttaa mitenkään. Yksittäisiä konkreettisia keinoja oli joitakin mainittuna. Niillä on merkitystä silloin, kun kehitetään palveluja ja pyritään saamaan asiakkaalle entistä laadukkaampaa palvelua.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Vaahteramäen perhetyön vaikutuksia perheiden näkökulmasta. Tavoitteen tarkoitus toteutui, sillä tutkimuksesta nousi esiin perheiden kokemus, että perhetyöllä on ollut vaikutusta perheiden elämänlaadun paranemiseen. Tulokset perustuvat seitsemän perheen vastauksiin perhetyön vaikuttavuudesta.

Tutkimuksen reliäabelius, eli mittaustulosten toistettavuus voidaan todeta esimerkiksi niin, että vertaillaan kahden arvioijan tuloksia. Mikäli he päätyvät samaan tulokseen, voidaan tutkimusta pitää luotettavana, missä tulokset eivät ole tulleet sattumanvaraisesti. (Hirsijärvi ym. 1997, 231.) Tutkimuksessa perusteella voidaan sen reliäabelius todeta, sillä vastaajien ilmaisuista useimmassa on saatu tulosta, että Vaahteramäen perhetyöllä on vaikuttavuutta

Toinen tekijä jolla voidaan mitata tutkimuksen luotettavuutta, on sen validius eli pätevyys. Validius mittaa tutkimusmenetelmän toimivuutta suhteessa tutkittavaan ilmiöön. Esimerkiksi kyselylomakkeessa se merkitsee sitä, ovatko vastaajat käsittäneet kysymykset samoin, kuin kysymysten asettaja on ne tarkoittanut. (Hirsijärvi ym. 1997, 231–232.) Tutkimuksen validius on toteutunut, koska vastaajat ovat tuoneet ilmaisussaan esille asioita, joita haluttiin tutkia.

Merkityksellisimmät tekijät perhetyön vaikutuksesta ilmaisujen perusteella oli arvio perhetyön vaikutuksesta tulevaisuuteen, joka keräsi eniten ilmaisuja. Perhetyön vaikuttavuudesta tulevaisuuteensa vastaajat toivat esille asioita joita arvioivat perhetyön avulla toteutuvan perheessään. Asiat joita perheet toivat esiin tulevaisuuden vaikutuksista, olivat samankaltaisia, kuin vastaajien kertoessa jo toteutuneista vaikutuksista perheessään. Toiseksi eniten ilmaisuja keräsi kysymys, jolla kartoitettiin perheiden ja Vaahteramäen työntekijöiden vuorovaikutussuhdetta.

Kysyttäessä perheiltä ehdotusta Vaahteramäen perhetyön kehittämiseksi, tuli ilmaisuja kaikkein vähiten. Siitä voidaan tehdä tulkintaa että vastaajat ovat pääosin tyytyväisiä perhetyöhön Vaahteramäessä. Vähän ilmaisuja kerääntyi myös perhetyön vaikutuksesta syihin, miksi lapsi on sijoitettu. Sen taustoja tutkiessa voidaan

kuitenkin havaita, että sijoituksen syihin vastaajat olivat tuoneet esille lähes saman verran ilmaisuja.

Oheisessa kuviossa (ks. kuvio 11) on perhetyön vaikutuksia perheille ja heidän arvionsa siitä, miten perhetyö vaikuttaa tulevaisuuteensa.

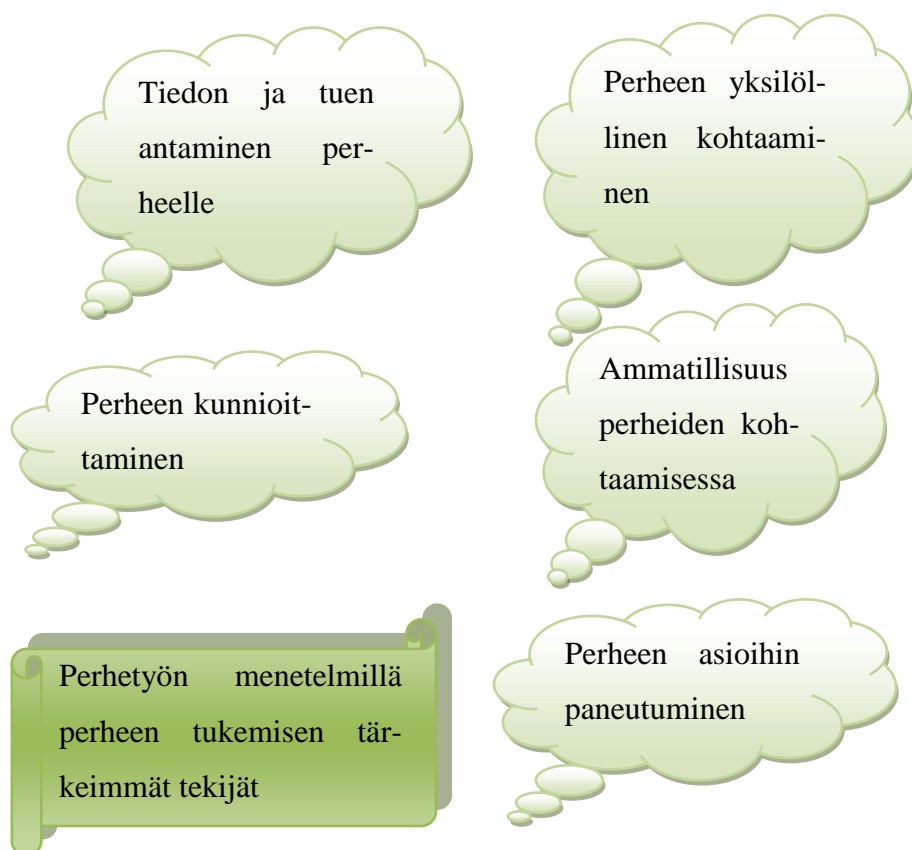
Kuvio 11. Perhetyön vaikutukset nykyhetkeen ja arvio sen vaikutuksista tulevaisuuteen.

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelulomake oli toimiva tämän tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Perheet saivat vastata luottamuksellisesti siten, että analyysin tekijä ei voi tunnistaa heitä vastauslomakkeen perusteella, eikä Vaahteramäen työntekijät ole nähneet valmiita vastauslomakkeita. Näillä toiminnoilla oli tavoitteena saada perheiltä riittävän avoin ja rehellinen vastaus, ilman että heidän henkällisyytensä tulisi esille.

Perhetyön kehittämisen kannalta merkittävimpiä olivat kysymyksessä yhdeksän tulleet ilmaistut. (ks. luku 4.8. Perheen toiveita Vaahteramäen perhetyön kehittä-

miselle) Myös yhden perheen kohdalla tietämättömyys saaduista perhetyön menetelmistä oli tieto, jonka avulla voidaan kehittää perhetyötä Vaahteramäessä. (ks. luku 4.6. Perheiden toiveita Vaahteramäen perhetyön kehittämiseksi) Toteutuneet perhetyön menetelmät ja niiden vaikuttavuudet) Kehitettäviä asioita perhetyössä keräsi ilmaisuja vähiten ja siellä ilmaisut kuvasivat lähinnä sitä, että perhetyö on toimivaa. Ilmaisuja itse perhetyön kehittämiseksi tuli vain osa siitä. On kuitenkin tytön kehittämisen kannalta otettava huomioon seikat, jota vastaajat ovat nostaneet esiin. Yhtä tärkeää on ottaa positiivinen palaute vastaan, jota perheet ilmaisussaan kertovat. Työn kehittämisen kannalta on merkitystä sillä, että pääosin perhetyöhön ollaan tyytyväisiä tällaisenaan ja perheet kokevat työn laadukkaaksi.

Oheisessa kuviossa (ks. kuvio 12) on näkyvillä keinot, jotka perheet kokevat olleen merkityksellisiä menetelmiä perhetyössä.

Kuvio 12. Perhetyön merkittävimmät tekijät perheiden tukemisessa.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää Vaahteramäen perhetyön vaikuttavuutta ja toteutettujen menetelmien vaikutusta perheille. (ks.3.5 luku Perhetyön muodot Vaahte-

ramäessä) Huomioitavaa on, mitkä seikat ovat nousseet merkityksellisimmiksi menetelmiksi perhetyössä. Vastaajat ovat tuoneet esille tarvetta kunnioittavaan ja arvostavaan kohtaamiseen ja siihen, että perhetyössä paneuduttaisiin yksilöllisesti perheen tilanteeseen. Perhetyöltä toivottiin myös konkreettisia neuvoja perheen tilanteisiin ja sitä että vanhemmat saisivat keskustella tilanteistaan. Perheet eivät korosta mitään erityistä menetelmää merkitykselliseksi vaikuttajana, vaan keinot jolla perhe ja sen yksilöt kohdataan. Menetelmistä perheet olivat saaneet eniten Beardsleen perheinterventiota, perheterapiaa ja perhearviointia. Nämä menetelmät olivat myös siksi koettu vaikuttavimpana. (vrt. luku 3.5. Perhetyön muodot Vaah-
teramäessä)

Tutkimuksen laatimisessa on etiikka mukana sen koko tekemisen ajan. Se alkaa aiheen valinnasta, jossa pohditaan, kenen ehdoilla tutkimuksen aihe on valittu ja miksi siihen ryhdytään. Eettisiä kysymyksiä pohditaan myös tiedonhankinta ta-
voissa. Lähtökohtana tutkimuksessa on ihmisarvon kunnioittaminen ja tutkittavan itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen. Myös aineiston pysyminen anonyymi-
nä on tärkeää pitää muistissa työn tekemisen ajan. Tekstiä laatiessa on muistetta-
va, että toisen kirjoittamaa ei saa tuoda esiin omana kirjoitelmana, vaan kunnia
täytyy antaa sille, joka on sen ansainnut. Eettisyyttä on myös se, että raportointi ja
analyysimenetelmät on kerrottu selkeästi tiedoksi lukijalle. (Hirsijärvi ym. 1997,
23–27.) Tutkimuksessa eettisyys oli läsnä koko opinnäytetyön prosessin ajan.
Perheiden antaman tiedon säilyttäminen anonyyminä oli eettisyyden kannalta eri-
tyisen tärkeää. Eettisyys oli mukana myös analyysia tehdessä, kun vastaajien il-
maisuja poimittiin eri teemojen alle. On merkityksellistä tutkimuksen tuloksen
kannalta sillä, miten vastaajien kertoman tuo esille tutkimuksessa.

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tulokset ovat antaneet paljon uutta tietoa ja oppia sijoitettujen nuorten perheiden tilanteista. Aihevalinta oli oikea, koska innostus työtä kohtaan säilyi koko tutkimuksen ajan. Mitä syvemmälle aiheeseen pääsin, sitä enemmän halusin saada tietoa siitä. Perheille olen syvästi kiitollinen siitä, että he antoivat luottamuksellista ja arvokasta tietoa, jonka avulla kykenin selvittämään perhetyön vaikuttavuutta Vaahteramäessä. Yllätyksellistä oli se, että perheet pitivät vaikuttavuuden kannalta merkityksellisempänä sitä miten heitä kohdellaan perhetyössä, eikä niinkään menetelmiä joita heidän kanssaan oli toteutettu.

Avoimet kysymykset olivat tässä tutkimuksessa toimiva menetelmä. Esimerkiksi kysymys ennakko-odotuksista Vaahteramäen perhetyötä kohtaan, jossa ilmaisut olivat tunnepitoisia ja odottamattomia. Kysymyksen asettamisella valmiiksi, en olisi osannut kysyä tavalla, josta kyseinen tieto olisi noussut esiin. Myös kysymyksistä tehty aineistolähtöinen analyysi oli toimiva tapa tuoda esiin vastaajien mielipiteitä perhetyön vaikuttavuudesta. Siinä analyysiä tehtäessä nousi pääluokiksi asioita, jotka olivat samalla tavalla yllätyksellisiä.

Vastausaikaa olisi perheille pitänyt antaa mielestäni enemmän. Laskin palautuspäivän olevan hyvä juuri ennen juhannusta, ettei kirje unohdu postipinoon. Samalla ajattelin sitä, että pääsisin mahdollisimman nopeasti tekemään analyysiä. Olisi ollut kuitenkin helpompi ajoittaa vastauksien viimeinen päivä niin, että perheet olisivat ehtineet palauttaa vastaukset myöhemminkin. En kuitenkaan usko tutkimuksen luotettavuuden kärsineen lyhyestä aikataulusta.

Kysymyksessä neljä oli hieman epäselvä kysymyksen asettelu. Vastaajat olivat valmistautuneet kertomaan perhetyöstä ja tässä kysymyksessä haluttiin selvittää koko henkilökunnan vuorovaikutussuhdetta perheen kanssa. Kysymyksessä olisi tullut selvittää kyseinen asia, koska osa perheistä oli vastannut vain perhetyöntekijän kanssa olevasta vuorovaikutussuhteesta.

Vaikuttavuutta tutkiessa on selvitettävä mitä sanalla vaikuttavuus tarkoitetaan. Teoriaosuudessa kävin läpi vaikuttavuus- käsitettä ja sitä, mitä se voisi tarkoittaa

lastensuojelun perhetyön vaikuttavuutta tutkiessa. Koin selkeämmäksi tarkastella vaikuttavuutta perheelle hyvin konkreettisilla kysymyksillä. Tavoitteena oli saada perheitä kertomaan juuri heille merkityksellisiä muutoksia, mitä perhetyön keinoin oli saavutettu. Vastaajat kuvasivat hyvin asioita, jotka olivat havainneet muuttuneen heidän perheessään. Kysymyksen asettamisella voidaan myös vaikuttaa siihen, että vastaajalla on vaikuttavuudesta sama käsitys kuin kysymyksen asettajalla. Toisaalta avoimessa kysymyksessä perhetyön vaikutuksesta perheiden tulevaisuuteen, vastauksista ilmeni konkreettisten asioiden lisäksi suurempia kokonaisuuksia.

Vaikuttavuutta arvioidessa on siihen tarkoitettuja menetelmiä hyvin monia. Lastensuojelun perhetyötä arvioidessa on haasteena selvittää millä menetelmällä ja ketä varten tutkimusta tehdään. Vastaajan oma kokemus vaikuttavuudesta on tässä tutkimuksessa asia, jota haluttiin tutkia. Siksi heidän antamistaan vastauksista ei ole tarkoitus lähteä tekemään teorian ja analyysin avulla sellaisia tulkintoja, että heidän äänensä vaimenee lopulta taustääneksi.

Tutkimuksen edetessä nousi esille tarve saada kuulla nuoren mielipidettä perhetyön vaikuttavuudesta. Tässä tutkimuksessa on vastaajina ollut toinen vanhempi ja näin ollen mielipide on vanhemman. Jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa selvittää nuorilta, kokevatko he perhetyön vaikuttavana samalla tavalla. Toinen kiinnostava näkökulma olisi saada kuulla henkilökunnan näkemys asiasta.

LÄHTEET

Aer, J. 2012. Lastensuojeluoikeus; Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun oikeudelliset perusteet. Helsinki. Sanoma pro oy.

Gauthier, Anne Hélène. 1996. The State and the Family. A Comparative Analysis of Family Policies in industrialized Countries. Clarendon paperbacks. Bookcraft (Bath) Ltd., Midsomer Norton, Somerset, UK.

Heino, T. 9/2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Helsinki. STAKES.

Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsennyksiä. Nro 14. Helsinki. STAKES

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 13.–14. osin uudistettu painos. 2008. Helsinki. Tammi.

Holland, S. 2004. Child and family assessment in social work practice. Publications Inc. Thousand Oaks.

Hurtig, J., Hautajärvi, S. & Rantalaiho, U-M. 2003. Lastensuojelua kehittämässä; Arvioivia näkökulmia Nuorten Ystävien Lapsi Lapissa- projektiin. Lapin yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Rovaniemi. Lapin yliopisto.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A.. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. Uudistettu painos. Porvoo. Bookwell.

Kuronen, I. 2010. Helsingin yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Peruskoulusta elämäkouluun - Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. <https://ktl.jyu.fi/tiedotteet/tiedotteet-2010/vaitos-18.6.1010-kielteinen-koulusuhde-peruskoulussa-haittaa-nuoren-elamaa-pitkaan.-vaihtoehtoiset-koulutusmallit-auttavat-selviytymaan-kuronen>

L.13.4.2007/417 Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 22.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P36>

L.28.12.2012/911 Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivulla. Viitattu 22.5. 2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P36>

L.12.2.2010/88 Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 22.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L.22.9.2000/812. Sosiaalihuoltolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.10.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lapsiasiavaltuutettu. 2014. Lastenoikeuksien sopimus. Viitattu 2.9.2014. http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet

Metsämuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen käsikirja, 81- 145. Metsämuronen, J. Helsinki. International met-help.

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki; Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Perhetyön tieto, 7- 38. Vuori, J & Nätkin, R. Tampere. Vastapaino.

Opetushallitus. Tietoa oppivelvollisuudesta. Viitattu 29.9.2014. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppivelvollisuus_ja_koulupaikka

Paasio, P. 2003. Vaikuttavuuden arvioinnin rakenne ja mahdollisuus sosiaalialalla. FinSoc/työpapereita. Stakes. Viitattu 9.9.2014. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77070/Tyopapereita3_03.pdf?sequence=1

Piha, J. 2004. Perheen merkitys. Teoksessa. Lasten- ja nuorisopsykiatria, 61-69 Toim. Moilanen, I., Räsänen, E., Tamminen, T., Almqvist, T., Piha, J. & Kumpulainen, J. 3. Uudistettu painos. Jyväskylä. Kustannus oy Duodecim.

Puskala, V. 2005. Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tiedotuslehti nro. 1/2005. Tietoa Beardsleen perheinterventiosta. Perheinterventio lasten mielenterveyden tueksi. Viitattu 22.5.2014. <http://www.kunnet.fi/nettihenkreika/nettihr105/perhinte.htm>

Pölkki, P. 2008. Miten lastensuojelun vaikuttavuutta on tutkittu. Viitattu 18.9.2014. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkistotietokannan seminaari: Erilaiset aineistot. Erilaiset aineistot yhteiskuntatieteissä. Tampere 31.10.2008 http://rekisteritutkimus.files.wordpress.com/2012/04/t1_1_pirjopc3b6lkk311008.pdf

Pösö, T. 2007. Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Perhetyön tieto, 65–82. Toim. Vuori, J & Nätkin, R. Tampere. Vastapaino

Raatikainen, A. & Stenius, A. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston käsitelmä. Tietojärjestelmissä käytettävät keskeiset käsitteet. Ydinperheen käsite. Viitattu 8.9.2014. <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/1afc24004a1563e8981cfc546fc4d01/sosmalli.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=1afc24004a1563e8981cfc546fc4d01>

Rajavaara, M. Tutkia vai tarkastaa? Arviointitutkimus ja tarkastustoiminta hyvinvointipolitiikan välineinä. Valtiontalouden tarkastusviraston järjestämä seminaari: Näkökulmia tuloksellisuustarkastukseen: tutkimusta, arviointia vai hallintaa? Professori. Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos johtava tutkija. Kelan tutkimusosasto. Viitattu 1.9.2014. https://www.vtv.fi/files/2392/Rajavaara_Marketta.pdf

Reijonen, M. 2005 a. Mitä työtä se perhetyö oikein on? Ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot, 7-13. Toim. Reijonen M. Jyväskylä. PS-kustannus.

Reijonen, M. 2014 b. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Perhetyö lastensuojelun tukena. Viitattu 9.9.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo>

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki; Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki. Edita Prima Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki. WSOY pro oy.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa; käsikirja arjen toimintaan. Helsinki. Edita Prima oy.

Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. 2014. Menetelmiä lasten kanssa toimimiseen. Minun suruni- kirja. Viitattu 22.5.2014. http://www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/tyokalupakki/kortteja_kirjoja_ja_oppaita

Tapio, N., Seppänen, P., Hyppönen, T., Janhunen, T., Prusila, L., Salo, S., Toivanen, R. & Vilen, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Kohtaamisia perhetyössä, 102 – 162. Toim. Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. Helsinki. Kirjapaja.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen.1p. Helsinki. WSOYpro Oy.

THL 2014 a. Lastensuojelun käsikirja. Koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoidon. Viitattu 19.5.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/koko-perheen-sijoitus-perhe-tai-laitoshoidon>

THL. 2014 b. Tietoa perheterapiasta: Neuvoa antavat. Viitattu 19.5.2014 http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/perheterapia

THL. 2014 c. Vaikuttavuuden käsite: Viitattu 8.5.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/tutkimus/tyokalut/aikuissosiaalityon_vaikuttavuus/tutkittua/kasitteita#vaikuttavuus.

THL. 2014 d. Vaikuttavuuden tutkimusmenetelmiä. Viitattu 9.9.2014. http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/tyokalut/aikuissosiaalityon_vaikuttavuuden-arviointi/tutkittua-tietoa/kasitteita#menetelmät

Timonen-Kallio, E. 2009. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjen vahvistajana. Teoksessa Lastensuojelun hyvät työkäytännöt, 7 – 21. Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. Turku. Turun ammattikorkeakoulu.

Tuhkasaari, P. 1999. Parisuhde- toiseus ja yksilöityminen elämänprosessissa. Teoksessa Perhe terapiassa, 104–116. Aaltonen, J. & Rinne R. Helsinki. Suomen mielenterveysseuran koulutuskeskus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 6. uudistettu painos. Helsinki. Tammi.

Vaahteramäen lastensuojeluyksikkö. 2014. Esite perhetyön muodoista. Viitattu 8.5.2014 http://www.vaahteramaki.com/pdf/vaahteramaki_palvelut-esite_web.pdf

Varilo, E., Lounavaara-Lintala, H., Vuornos, P., Wahlbeck, J-C.& Varilo, L. 1999. Lastensuojeluperhe-malli toiminta sekä tällaiseen perheeseen kuuluvien nuorten hoito. Teoksessa Perhe terapiassa; Vuoropuhelua vuosituhatosen vaihtuessa, 50-56. Toim. Aaltonen, J. & Rinne, R. Helsinki. Suomen mielenterveysseuran koulutuskeskus.

Varmola, M. 2014. Perhetyön vastaava. Vaahteramäen lastensuojeluyksikkö. Haastattelu 8.5.2014.

Vilen, M., Hansen M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Kohtaamisia perhetyössä, 10–57. Toim. Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. Helsinki. Kirjapaja.

Väestöliitto. 2014 a. Uusperheen käsite. Viitattu 8.9.2014. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/

Väestöliitto. 2014 b. Nuoruuden kehitystehtävät. Viitattu 13.10.2014. http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/nuoruuden_kehitystehtavat/

Väinälä, A. Kärki, J., Suhonen, A., Väyrynen R. 2014. (Toim.) Selvitys palvelukohtaisista asiakastiedoista lastensuojelun, Kasvatus- ja perheneuvonnan sekä koulun ja sosiaalityön tehtävissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Perhetyön prosessikuvaus; Perhetyön toteuttaminen. Viitattu 29.8.2014. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/e526bd04-1025-4929-b156-4ca2d5a01f0c>

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

OPISKELIJAN TIEDOT:		
Opinnäytetyön tekijä(t): PIRKKO POHJONEN	Opiskelijanumero:	Koulutusohjelma: SOSIONOMI
Osoite: f	Puhelinnumero:	Sähköposti:
TUTKIMUKSEN KOHDEORGANISAATION TIEDOT:		
Organisaation nimi ja tuloksikisko: VAAHTERAMÄEN LASTENSUOJELUYKSIKKÖ		
Yhteys henkilön nimi, sähköposti, puhelin: JORMA PERÄLAMPI		
Mahdollisen työelämäohjaajan nimi, sähköposti, puhelin: JORMA PERÄLAMPI		
OPINNÄYTETYÖN TIEDOT:		
Opinnäytetyön nimi: "MUUTOSTA ELÄMÄÄN JA JAKSAMISEEN" PERHETIYDEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTIA VAAHTERAMÄEN LASTENSUOJELU- YKSIKÖSSÄ		
Opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus:		
Opinnäytetyön ohjaajan nimi, sähköposti, puhelin: AHTI NYKÄN, ahti.nykan@vamk.fi		

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuut

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Vaasan ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta sopimuksen mukaan. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana käyttöön saamansa luottamuksellisen aineiston opinnäytetyön valmistuttua tai kun osapuolet yhdessä sopien toteavat, ettei yhteistyöedellytyksiä työn loppuunsaattamiseksi ole.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Oikeudet tuloksiin

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin ja muuhun aineistoon kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettävää tietoa, on opinnäytetyön raportti laadittava siten, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Opinnäytetyön kirjallinen osa voidaan julkaista myös Theseus -tietokannassa Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja, ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä keskenään. Pääsääntöisesti Vaasan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Päiväys: 6.6.2014 Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Petteri Rönkä

Liitteet: Tutkimussuunnitelma liitteineen

Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

☒	Myönnetty anomuksen mukaan
☐	Hylätty
☐	Myönnetään seuraavin korjauksin
☒	Kohdeorganisaation nimi SAA esiintyä opinnäytetyössä
☐	Kohdeorganisaation nimi EI SAA esiintyä opinnäytetyössä

Päiväys: 6.6.2014
Allekirjoitus: Jorma Perälampi
Nimen selvennys: JORMA PERÄLAMP

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

Haastattelukysymykset

1. Kertoisitko ensin, kuinka kauan olette olleet Vaahteramäen perhetyön asiakkaina?
2. Kertoisitko sitten, mikä tai mitkä olivat syyt siihen, että lapsenne sijoitettiin Vaahteramäen lastensuojeluyksikköön?
3. Mitä ennakko-odotuksia sinulla oli perhetyöstä Vaahteramäessä?
4. Millaisilla sanoilla kuvailisit teidän ja henkilökunnan suhdetta/vuorovaikutusta?
5. Onko saamanne perhetyö vaikuttanut tilanteeseen, miksi lapsenne sijoitettiin ja miten?
6. Kertoisitko sitten, mitä perhetyön muotoja perheenne kohdalla on toteutettu Vaahteramäen toimesta? Laita rasti toteutuneen perhetyön muodon eteen.

Beardsleen perheinterventio; Menneisyysmatkailu; Perhearviointi; Perhekuntoutus; Perheterapia; Pariterapia; Surutyöskentely; En osaa sanoa, mitä edellä mainituista

7. Kertoisitko perhetyönmuodoista, mikä on ollut vaikuttavinta teidän perheenne kohdalla ja mikä vähiten. Merkitse 1 parhaiten vaikuttavan eteen ja 2 seuraavaksi vaikuttavan, voit jättää kohdan tyhjäksi, jos ei kokemusta.

Beardsleen perheinterventio; Menneisyysmatkailu; Perhearviointi

Perhekuntoutus; Perheterapia; Pariterapia; Surutyöskentely

8. Miten arvioisit toteutuneen perhetyön mahdollisesti vaikuttavan perheenne tulevaisuuteen?
9. Mihin suuntaan toivoisit Vaahteramäen perhetyötä kehitettävän? Mikä olisi ensimmäinen konkreettinen teko tai toiminta?

Hei!

Olen Pirkko Pohjonen ja opiskelen sosionomiksi Vaasan ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöni aihe on Perhetyön vaikutavuus perheiden hyvinvointiin. Teen tutkimustyöni Vaahteramäen perhetyötä tutkien. Tässä tarvitsen teidän apuanne, hyvät vanhemmat.

Kysymykset, joihin vastaatte, ovat osin avoimia joihin vastaatte omin sanoin. Kyselyihin vastataan nimettöminä, eikä opinnäytetyössä käytetä tunnistettavaa lainausta teidän vastauksistanne. Kyselyn vastaukset ovat vain minun käytettävissä ja vastauslomakkeenne tulen hävittämään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Sivulliset eivät siten tule näkemään vastauksianne. Toivon teiltä vastauksia, jotka kuvaavat parhaiten todellisia mielipiteitänne ja ajatuksianne. Teidän antamat vastaukset tulisivat siten opinnäytetyöni kautta hyödyllisiksi Vaahteramäen perhetyön kehittämiseksi. Vastauksenne voitte lähettää oheisessa kirjekuoressa, johon on yhteystietoni laitettu valmiiksi ja postimaksu on maksettu. Toivoisin, että palautat lomakkeen viimeistään 20.6. Valmis työ on luettavissa joulukuun 2014 jälkeen osoitteessa: [www. theseus.fi](http://www.theseus.fi).

Lämmin kiitos osallistumisestanne opinnäytetyöhöni!

Pirkko Pohjonen